

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

FAKULTA PEDAGOGICKÁ

KATEDRA HISTORIE

INTERNAČNÍ STŘEDISKO TŘEMOŠNÁ

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Petr Malecha

Specializace v pedagogice

Historie se zaměřením na vzdělávání

Vedoucí práce: PhDr. Miroslav Breitfelder Ph.D

Plzeň 2018

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci vypracoval samostatně
s použitím uvedené literatury a zdrojů informací.

V Plzni, 26. dubna 2018

.....
vlastnoruční podpis

OBSAH

Úvod	2
1 ČESKONĚMECKÉ VZTAHY	5
2 SITUACE NA ČESKÉM ÚZEMÍ PO SKONČENÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY	8
2.1 SITUACE V PLZNI A OKOLÍ NA KONCI 2. SV. VÁLKY	9
2.2 PROČ VZNIKLA V ČESKOSLOVENSKU TÁBOROVÁ SOUSTAVA?	12
2.3 PRÁVNÍ POVÁLEČNÝ RÁMEC	13
2.3.1 Vládnutí pomocí dekretů	14
2.3.2 Nařízení a pokyny týkající se táborové soustavy v ČS	15
2.4 SITUACE TÁBOROVÉ SOUSTAVY V PLZNI A POTŘEBA IS TŘEMOŠNÁ	17
3 PROCES VZNIKU IT TŘEMOŠNÁ	19
4 VÝVOJ V ROCE 1945	23
4.1 ŘÍJEN 1945 V IT TŘEMOŠNÁ	23
4.2 LISTOPAD 1945 V IT TŘEMOŠNÁ	26
4.3 PROSINEC 1945 V IT TŘEMOŠNÁ	27
5 VÝVOJ V ROCE 1946	30
6 VÝVOJ V ROCE 1947 A LIKVIDACE STŘEDISKA	33
7 MÍSTNÍ ŠETŘENÍ NEBOLI CO Z IS ZBYLO DNES	35
ZÁVĚR	36
RESUMÉ	39
SUMMARY	40
SEZNAM LITERATURY	41
SEZNAM PŘÍLOH	45

ÚVOD

Zkoumání poválečného vývoje Československa bylo dlouho zatíženo politikou vládnoucího režimu, který historické skutečnosti upravoval dle své vlastní potřeby. Komunistická strana ani její představitelé nebyli ochotni přiznat některé násilnosti provázející poválečnou dobu. Velice často jednotlivá vyšetřování, když už se náhodou dostala k řešení, zametali pod koberec. Především proto existuje v československé historiografii relativně dlouhé období bez upřímné reflexe minulosti. Tato doba se změnila až v devadesátých letech, kdy začaly vycházet ve větší míře kvalitní práce, které konečně udělaly jasno v problematice poválečného vývoje a odsunu většinově německých obyvatel. Problematika odsunu se stala mezi autory velice populárním a kontroverzním tématem. Dosvědčuje to velké množství publikací, které vyšly za onu relativně krátkou dobu. Tato popularita je způsobena samozřejmě také ohlasem, který českoněmecké poválečné vyrovnání vyvolává mezi širokou veřejností. I přes pestrost dostupného materiálu, stále častým problémem zůstává národnostní hledisko, které degraduje vědecké poznání. Povinností historika je oprostít se od takového způsobu nahlížení. Jedním z úkolů této práce tak bude nenahlížet na otázku odsunu pouze z pohledu jedné strany sporu a pokud možno zcela se oprostít od národnostního pohledu na věc.

Od doby devadesátých let se v oblasti zkoumání odsunu a poválečného vývoje vyprofilovala skupina zkušených autorů, kteří jsou inspirací a zdrojem pro další činnost. Již z podstaty věci tito autoři publikují odborně zaměřené knihy, které jsou nezbytnou pomůckou při úvodu do zkoumání odsunu a táborové problematiky. Jak ovšem vyplývá z velkého zájmu širší veřejnosti, bylo by vhodné nabídnout i práce zaměřené na konkrétní lokální problémy, speciálně pak práce tzv. popularizačního typu. Toto bylo i několikrát zmíněno samotnými vůdčími autory tématu. V tomto duchu se v této práci bude autor snažit předkládat vědecky podložená fakta s oporou v přímých archivních zdrojích, ale zároveň nedopouštět se pouhé kvantifikace dat. Důležitým cílem této práce bude nabídnout materiál, který přiblíží lokální historii obce Třemošná. Nakonec byl to právě zájem přátel a spoluobčanů, který byl motivací pro napsání této práce.

V samotné práci je nejprve podstatné představit historické souvislosti, které vedly k potřebě internovat osoby do nejrůznějších táborů. V tomto kontextu se stávají rozhodujícím faktorem mezilidské vztahy, speciálně vztahy mezi dvěma jistými národnostními skupinami. Na jedné straně tohoto historického konfliktu stáli Češi, na

druhé Němci. Cílem první části práce bude pokusit se přiblížit vývoj tohoto sporu, se zaměřením na období 20. století.

Po tomto spíše úvahovém zahájení je již načase prozkoumat samotný historický vývoj na československém území, bezprostředně po skončení druhé světové války. Především přiblížit jakým způsobem a kde vznikla myšlenka na odsun. Důležité je také popsat situaci v prvních poválečných dnech, konkrétně se zaměřit na to, jaké organizace držely v rukách moc a také jakým způsobem ji uplatňovaly, především směrem k poražené straně druhé světové války, tedy převážně německým, ale také maďarským vojákům a civilistům.

Dalším cílem bude představit lokální situaci, která panovala na konci války v obci Třemošná a jelikož nejvýznamnějším městským centrem v okolí je Plzeň, bude právě osvobození tohoto města a následný pohyb spojeneckých vojsk v okolí Třemošné, také tématem této části. Snahou je také dohledat a představit, jaké nálady panovaly mezi občany ve chvílích na konci války, nebo jak probíhal proces osvobození Třemošné a jak byly v obci přijaty zahraniční jednotky.

Klíčovou otázkou je: proč na Plzeňsku vznikla táborová soustava? Hledání odpovědi na tuto otázku bude středobodem další části práce. S touto otázkou se úzce pojí právní rámec, který bude potřeba prozkoumat a osvětlit tak rozhodování orgánů státní moci. Pro potřeby této práce postačí zpřehlednit, jakými nařízeními se vlastně činné orgány řídily a o jaké dokumenty své jednání vlastně mohly opírat. Součástí by měla být také snaha alespoň o základní zjednodušení obtížné teorie právních dokumentů.

Po takovémto teoretickém vytyčení vztahů, dobové situace a právního rámce, již přichází konečně řada na samotný třemošenský tábor. V první řadě je podstatné zjistit, proč tábor vznikl a jaký byl jeho přesný účel. Je nutné zapojit ho do lokálního kontextu, protože se nejednalo zdaleka o jediný tábor v okolí Plzně. Po zodpovězení této otázky je již možno přejít k samotnému procesu, který byl součástí vzniku tábora. Za podstatné autor považuje přiblížit jednání místních úřadů, které měly hlavní podíl na zřízení tábora a představit jejich roli v celém procesu.

Jedním z klíčových záměrů celé práce bude představit fungování tábora v roce 1945, kdy většina zařízení tohoto typu procházela neuspořádaným obdobím, které bylo obtížné v rámci celostátní situace. Snahou bude soustředit se na klíčové události, které provázely správu tábora v těchto dnech. Pomocí těchto událostí chce autor nastínit vývoj

v jednotlivých měsících od října roku 1945, kdy byl zahájen jednací protokol tábora, až do konce roku v prosinci 1945. Z důvodu omezeného prostoru této práce musel být stanoven rok 1945 hlavním sledovaným obdobím. Za prvé, protože v roce 1946 již došlo k jakémusi ustálení táborových zařízení, a především není možné věnovat se stejně podrobně i tomuto období a zároveň dodržet povinný rozsah bakalářské práce. I přesto se v práci bude věnovat dostatek pozornosti vývoji a neopomenutelným událostem během let 1946 a 1947, s důrazem na proces likvidace střediska, který uzavírá celou existenci táborového zařízení ve Třemošné. Závěrečné věty by autor rád využil k tomu, aby mohl představit současnou podobu místa, na kterém se tábor nacházel a také připomenul artefakty, které se z minulosti zachovaly do dnešních dnů.

1 ČESKONĚMECKÉ VZTAHY

Obsáhnout téma českoněmeckých vztahů je opravdu obtížný úkol. Tyto dva národy mají za sebou dlouhou sousedskou historii, plnou kladných i záporných událostí. Vzájemný vztah se za ten dlouhý čas postupně vyvíjel, bohužel ve 20. st., kdy se od lidstva očekával celkový morální a inteligenční vzestup, paradoxně přišly chvíle nejtěžší.

Díky dlouhé společné historii vždy existovaly různé názorové tendence, jako například obava Čechů z německé rozpínavosti, obvyklý syndrom malých národů. Na straně německé se objevují názory o předurčení k přirozenému vůdcovství ve středoevropském prostoru a také celkové kulturní nadřazenosti německé společnosti. Tyto a další obavy vyvolávaly časté vzájemné antipatie. Ve 20. st. se však vliv takovýchto historických stereotypů nezmenšoval, naopak vzájemné negativní postoje byly ještě přiživovány. Například ze strany předních kulturních představitelů.

Jedním z klíčových faktorů vývoje ve 20. století bylo období krátce po 1. světové válce, kdy vznikaly hranice nové Československé republiky. Tyto hranice sice reflektovaly historickou situaci, opomíjely však národnostní vývoj, který se od doby poslední existence samostatných českých zemí výrazně proměnil. Na nově vytyčených hranicích Československé republiky žilo v roce 1918 více jak 3 mil. německy mluvících obyvatel. Docházelo k fenoménu, kdy velká část obyvatel byla hranicemi uzavřena na území nového státu, ve kterém se stala menšinou. (I když zde je nutné zmínit, že problém a dobový konstrukt čechoslovakismu a „relativní“ menšiny německy mluvících obyvatel je problémem sám o sobě a nesmí být opomíjen. V nově vzniklém státě bylo paradoxně více německy mluvících obyvatel nežli těch slovensky mluvících.)¹

Poslanci a některé vůdčí osobnosti německé menšiny se již v prvních dnech existence československého státu odmítli podílet na soužití ve společném státě a vyhlásili vlastní autonomní provincie. (Konkrétně se jednalo o prohlášení poslanců z 29. října 1918.) Následné události vedly až k 29. listopadu 1918, kdy byl vydán příkaz armádě k obsazení pohraničí. Tento vývoj znamenal, že německy mluvící obyvatelstvo bylo donuceno vzdát

---

¹ Alespoň základní informace o termínu čechoslovakismu např.: <<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1285691-narod-ceskoslovensky>> [Cit. 2017-12-12].

se prozatím autonomních úmyslů.² Ovšem je jasné, že tento cíl snažení některých předních představitelů německé menšiny nikdy opravdu nezmizel.

Soužití v novém státě mělo do ideálu daleko. Před unáhlenými soudy a hledáním viny na jakékoli straně sporu, by mělo následovat pečlivé studium dobové situace a kroků obou stran, které vedly až k událostem třicátých let. Při úzkém prostoru, který je možno českoněmeckému tématu věnovat na stránkách této práce, není možné hlouběji rozebírat tento složitý spor. Důležité je, že z tohoto meziválečného období vzešly dvě zneprátené národnostní entity v jednom státě, jejichž vztah a soužití bylo v silné krizi. Situace ve třicátých letech byla velice složitá a její řešení by vyžadovalo bezchybný přístup od všech vedoucích představitelů. Ten nepřišel, naopak do situace začal stále více negativně zasahovat německý nacistický režim. Po tragickém podzimu 1938 vše vyvrcholilo německým obsazením pohraničních oblastí.

Následné obsazení celého území Československé republiky a vytvoření protektorátního zřízení, jen dovršilo tragédii, která vznikla jako národnostní spor mezi obyvateli jednoho státu. Mnohdy tato vlna nenávisti postavila pomyslnou zeď mezi do té doby vycházející spoluobčany, mezi přátele i mezi jednotlivé rodiny. Takže ještě před tím, než podle chápání zbytku světa skutečně druhá světová válka započala, svedlo Československo válku o Sudety, kterou prohrálo.

V období druhé světové války se vztahy nadále vyostřily. Roztočena byla spirála odplat, kdy se jedna strana mstila za činy strany druhé. Je jisté, že dobový kontext měl vliv na jednání naprosté většiny osob, vnímání násilí a zločinů bylo oproti dnešnímu chápání posunuto na úplně jinou rovinu, ovšem i přes tato fakta je nutno zdůraznit, že vždy bylo hlavním měřítkem konání jednotlivce. Pokud by něco mohlo charakterizovat období druhé světové války, je to právě abnormální a neomluvitelné selhání velkého množství jednotlivců, přičemž toto selhání si k sobě často bralo rukojmí v podobě mlčící většinové populace. Objevuje se i další typický znak oné doby, a to používání generalizace v jakémkoliv měřítku. Lidé se navzájem posuzují nikoliv podle svých činů a vlastností, ale podle rasy, národní příslušnosti, povolání, majetkové třídy...

Po skončení války byl sepsán účet. V českém prostoru se za několik let nacistických zvěrstev vybuodovala všeobecná nenávist ke všemu německému. V období těsně po skončení války se objevil problém s tzv. zástupnou pomstou. Někteří lidé se chtěli mstít,

---

² MOTL, Stanislav. *Válka před válkou: krvavý podzim 1938 v Čechách a na Moravě*. V Praze: Rybka Publishers, 2015, s. 14. ISBN 978-80-87950-21-0.

ale bylo velmi těžké dostat do rukou skutečné strůjce násilností ze strany protektorátní moci. Vrcholní představitelé nacistické moci si dávali pozor, aby neskočili v rukách davu, a tak na vyřizování účtu často zbývali ti ostatní. Terčem hněvu se stali všichni Němci bez rozdílu, bohužel včetně těch, kteří se ničím neprovinili.

Tento fenomén zástupné pomsty se neprojevil jen v činech obyčejných občanů, ale také v jednání a slovech vrcholných představitelů nastupující československé politické moci. Velice důležitým a ukázkovým prvkem bylo vystupování prezidenta Edvarda Beneše, zastávce kolektivního odsunu Němců a tvrdého řešení německé otázky. Beneš sám často vystupoval v médiích a jeho slova byla mírně řečeno vášnivá. Nejen že se rozhodl k Němcům přistupovat jako k jednolitě mase, ale jeho vyjádření jistě měla svůj vliv na veřejnou náladu. Např. jeho již legendární projev z 16. května na náměstí v Praze, kdy doslova prohlásil že: “Bude třeba nově formovat politické strany a zredukovat jejich počet proti době předválečné, nově vytvářet poměr Čechů a Slováků a vylikvidovat zejména nekompromisně Němce v zemích českých a Maďary na Slovensku, jak se jen likvidace ta dá v zajmu jednotného národního státu Čechů a Slováků vůbec provést. Heslem naším budiž: definitivně odgermanisovat naši vlast, kulturně, hospodářsky, politicky.”³ Tento projev zazněl v situaci, kdy již země byla osvobozena a od politiků se očekával vrcholně uklidňující a opatrný přístup, který tato slova nenaplněovala.

---

³ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů. Ve Středoklukách*: Zdeněk Susa, 2010, s. 280. ISBN 978-80-86057-71-2. dok č. 39 Projev prezidenta republiky Edvarda Beneše na Staroměstském náměstí v Praze.

2 SITUACE NA ČESKÉM ÚZEMÍ PO SKONČENÍ DRUHÉ SVĚTOVÉ VÁLKY

Vypořádání se s německou otázkou po druhé světové válce proběhlo v několika fázích. Již v období exilové vlády byla připravena a promyšlena odsunová politika. Diskutovány byly dvě varianty možného řešení. První možností bylo odsunutí osob, které se prokazatelně provinily proti zájmům státu. Tato možnost nakonec nebyla zvolena. Především díky snaze představitelů KSČ a E. Beneše bylo upřednostněno řešení, které uplatňovalo kolektivní osud všech Němců na území nové republiky. Česká exilová vláda si připravovala půdu pro toto řešení, které bylo definitivně smluvně zakotveno a potvrzeno až po postupimské konferenci. Všechna vyhnání, která se uskutečnila před tímto datem, tak neměla žádnou oporu v právu.⁴ Proto v této souvislosti hovoříme o tzv. živelném nebo divokém odsunu. Tento odsun byl prováděn povětšinou na místní úrovni. V porevolučním chaosu byla situace značně nepřehledná, protože ještě nebyla zakotvena úřední síť a moc tak třímala především v rukách obecních národních výborů (ONV), místních bezpečnostních složek a uskupení. Právě z tohoto důvodu často rozhodovali jednotlivci o osudu mnoha osob, a to vedlo k některým násilným odplatám a excesům. Především období května a června roku 1945 je bohužel spojeno s hromadnou vlnou násilí a nenávisti, která provázela zásahy proti německy a maďarsky mluvícím občanům a také domácím kolaborantům.

Na osvobození Československa se podílely kromě domácích organizací také zahraniční armády. Neskonale lepší dojem budí zásahy americké strany, i když i zde se objevil ne jeden problém s disciplínou. Například ten na plzeňském výstavišti, kdy měli američtí vojáci údajně přihlížet popravám, a dokonce si je natáčet na kameru. Působení rudé armády je častěji než v americkém případě, spojováno s násilím a excesy proti Němcům, ale také proti českému obyvatelstvu. Právě vojáci RA, často psychicky velice zasažení dlouhým bojem a nalézající vysvobození v alkoholu, měli s disciplínou potíže. Například sám major rudé armády Abramov prohlásil v Žatci k příslušníkům čs. bezpečnosti, aby neváhali použít zbraně, proti sovětským vojákům, v případě vážných prohřešků.⁵

⁴ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010, s.77 nn. ISBN 978-80-86057-71-2.

⁵ STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996, s. 147. ISBN 80-85241-99-4.

Další složkou, jež měla v novém státě své postavení, byla vznikající česká armáda, jejíž hlavní část tvořil 1. československý armádní sbor, za války bojující na východní frontě. Jeho členové se významně podíleli na osvobození vlasti. Bohužel ani jejich poválečné působení není zcela očištěno od některých přešlapů. V revolučních bojích se velkou silou staly dobrovolné oddíly osvobozeneckých gard. Jejich jádro tvořili váleční odbojáři z nejrůznějších odbojových skupin. V posledních dnech osvobození země se zapojila i spousta do té doby neaktivních osob, a právě těmto jedincům je často připisován velký podíl na následných násilnostech a zločinech.⁶

2.1 SITUACE V PLZNI A OKOLÍ NA KONCI 2. SV. VÁLKY

Vzhledem k tomu, že tábor v Třemošné vznikl až několik měsíců po skončení druhé světové války, je vhodné nejprve pro kontext představit situaci, která v Třemošné a okolí panovala na konci války.

Během března 1945 začaly nad obcí létat hloubkové bombardéry, které významně narušovaly dopravu v celém kraji. Později v dubnu se nálety objevovaly stále častěji, docházelo k nim i třikrát během dopoledne. Jejich primárním cílem byly železniční lokomotivy a protiletectvé baterie. 17. dubna zaznamenali obyvatelé Třemošné s obavami velký přelet bombardovacích svazů nad obcí. Cílem letadel však byla Plzeň, přesněji hlavní nádraží, jež bylo za nedlouho těžce poškozeno. Září z požáru viděli lidé desítky kilometrů daleko. Dle záznamů domácích orgánů bylo v Plzni po náletu vykopáno přes 600 mrtvých osob. Na nádraží v té době stály vlaky s Vlasovci, a tak k více jak šesti stům obětí je nutné přičíst i oběti z řad německé branné moci a ostatních národností, které domácí zpráva neevidovala.

Během náletu se stala zajímavá událost na nádraží ve Třemošné, kde stál jeden pro nacisty velice důležitý vlak. V tom seděl říšský vůdce SS Heinrich Himmler. Ten byl v té době na cestě ze severu, konkrétně z Wustrau, kde absolvoval během 15. až 16. dubna sérii mítinků s Kurtem Becherem, Hermannem Pisterem a Adolfem Eichmannem. Společně probírali podrobnosti ohledně evakuace koncentračních táborů. Ze severního Německa mířil Himmlerovo vlak na jih do Deggendorfu⁷ a právě 17. dubna měl v úmyslu projet

⁶ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010, s. 49 nn. ISBN 978-80-86057-71-2.

⁷ TYAS, Stephen a WITTE Peter. *Himmler's Diary 1945: A Calendar of Events Leading to Suicide*. Velká Británie: Fonhill Media, 2013 ISBN 9781781552575 náhled dostupný z webu: <<https://books.google.cz/books?id=EvolAwAAQBAJ&pg=PT166&dq=Himmler%27s+Diary+tuesday,+17+>

Plzni. Bombardování však jeho cestu přerušilo a tak byl vlak odtažen kousek od nádraží na vlečku mezi stromy. Protože nálet poškodil koleje, byli všichni muži ze Třemošné donuceni vyrazit do Plzně a pomoci zprovoznit alespoň jednu kolej, aby Himmlerův vlak mohl co nejrychleji pokračovat v cestě.⁸

S blížícím se koncem války probíhaly i další incidenty v souvislosti s nálety amerických letadel. 21. dubna byla v obci za školou, v místní části na Bohutově, umístěna protiletadlová baterie se světlotemetem. Během dne byl proveden nálet, který tento světlotemet zničil, přičemž zahynuly dvě příslušnice německých branných sil, které baterii obsluhovaly. Ve městě se při náletu údajně objevil také štáb maršála Göringa, který zastavil u pošty. Vzhledem k tomu, že dne 21. dubna byl Hermann Göring zrovna na cestě z Hitlerova bunkru v Berlíně do Obersalzbergu na jihu Německa, je tato událost pravděpodobná.⁹ Göring si podle očitého svědka na poště vyžádal zprávu o bombardování a čekal na konec náletu, během čehož vystoupil z auta a jen tak bez zájmu postával. Po skončení náletu všichni zase rychle odjeli. Obcí procházely v těchto dnech také zástupy německých jednotek na ústupu, mnoho raněných a uprchlíků, jež hloubkoví letci napadali přímo na silnicích.¹⁰

25. dubna se odehrál již dvanáctý nálet na Plzeň, který znamenal dalších 67 mrtvých a přinesl největší materiální škody pro Třemošnou. S příchodem května se ve Třemošné, podle záznamů v kronice, začalo v obci značně zpochybňovat německé vedení. Obyvatelé stále více vyjadřovali svoji nevoli. Docházelo i ke strhávání německých nápisů a častému veřejnému setkávání, kde občané vyjadřovali své osvobozené myšlenky. Tato atmosféra vyústila až v nenásilný převrat 5. května 1945. V čele obce do té doby stál S. A. mann bürgermeister Arthur Hruschka, který i na konci své vlády prohlašoval, že bude v obci rozkazovat, dokud Rusové nebudou na mostě, a přesto se nevzdá. V den převratu i přes svůj slib, který dal několika členům revolučního výboru, nakonec ze Třemošné utekl. Odjel s kolonou ozbrojených vojáků, a protože panovaly obavy, že by se mohl s ozbrojenou posilou vrátit, byly postaveny v obci hlídky. Naštěstí jich nebylo potřeba. V obecním hostinci se sešel přípravný revoluční výbor, který byl složen především

---

april+1945&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjBwNuA29XaAhXEfFAKHai0AzwQ6AEIKDAA#v=onepage&q=Himmler's%20Diary%20tuesday%2C%2017%20april%201945&f=false> [Cit. 2018-04-12].

⁸ *Kronika města Třemošná*, online dostupná z URL: <<http://www.tremosna.cz/mesto-tremosna/kronika-mesta>> [Cit. 2018-01-20].

⁹ IRVING, David. *Göring: A Biography*. New York: William Morrow and Company, 1989, s. 683-684. ISBN 0488-06606-2.

¹⁰ *Kronika města Třemošná*, online dostupná z URL: <<http://www.tremosna.cz/mesto-tremosna/kronika-mesta>> [Cit. 2018-01-20].

z bývalých činovníků obce. Jako první se dostavili Beránek, Groha a Benda. Tito a další převzali od Němců správu nad obcí. Zajatí Němci byli poté koncentrováni ve školní budově. Vedením převratu byl určen bývalý starosta Antonín Kobza. Třemošná se tak v podstatě osvobodila sama a ještě dříve než dorazily americké jednotky do Plzně. Obec byla dokonce zpětně pokárána za to, že k povstání došlo příliš brzy a hrozilo jí tak vojenské nebezpečí.¹¹

Pokud jde o proces osvobozování Plzeňska, podílely se na něm především americké jednotky: 16. obrněná divize brigádního gen. J. L. Pierce, 90. pěší divize generálmajora H. L. Earnesta a 2. pěší divize generálmajora W. M. Robertsona. Američané postupovali od západu a jihu. V noci z 5. na 6. května vydalo americké velení rozkaz, aby 16. obrněná divize přešla do čela a zahájila postup z Boru u Tachova do Plzně. Průzkumné části svazku vstoupily do Plzně 6. května v 8:15. Ještě kolem 9:00 byli vojáci ostřelováni z věže sv. Bartoloměje. Za německou stranu později podepsal kapitulaci velitel von Majewski. K večeru vstoupila do města i 2. pěší divize z Domažlic.¹² Tato divize následně pokračovala dál a obsadila linii na pozici Ledce – Třemošná – údolí Mže. Během 7. května přijeli Američané také do Kaznějova, Rybnice, Jarova, Mladotic a Manětína. Výzvědné jednotky se dostaly i do Plas a vedly průzkum až do Kralovic. Rudá armáda obsazovala pozice na Plzeňsku až po 10. květnu, konkrétně se jednalo o 13. armádu generálplukovníka N. P. Puchova.¹³

Vzpomínky samotných pamětníků osvobození Plzeňska hovoří vesměs o přátelské atmosféře, kterou zažívali především s americkými jednotkami. Ve Třemošné odpoledne 8. května byla ubytována americká motorová armáda. Nalezla nocleh u místních občanů. Doslova každý chtěl svého Američana. Žádostí o jejich ubytování bylo tolik, že se na některé domácnosti ani nedostalo. Večer byl uspořádán koncert místní dechové hudby v lidovém domě.

Večer se do obce dostalo volání o pomoc z Prahy. Okamžitě se přihlásilo 25 dobrovolníků ze Třemošné, připravených ihned vyrazit do hlavního města. V hostinci probíhala výuka, jak zacházet s pancéřovou pěstí, načež ta samovolně vybuchla, i přes

---

¹¹ Kronika města Třemošná, online dostupná z URL: <<http://www.tremosna.cz/mesto-tremosna/kronika-mesta>> [Cit. 2018-01-20].

¹² PEČKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1995, s. 45-47. ISBN 80-85270-47-1.

¹³ BUKAČOVÁ, Irena, Miroslav HUS a Karel ROM. *Škoda lásky: druhá světová válka na severním Plzeňsku: Kralovicko 1936-1946*. V Mariánské Týnici: Muzeum a galerie severního Plzeňska ve spolupráci se Západočeským muzeem v Plzni, 2016, s. 89-92. ISBN 978-80-87185-22-3.

velkou materiální škodu naštěstí nebyl nikdo zraněn. 9. května přijeli do obce další američtí vojáci, v kronice je věnována speciální pozornost jejich, z pohledu místních, velice zvláštnímu chování. Většina Američanů prý seděla v oknech s nohama ven z domů, což přišlo domácím obyvatelům značně nezvyklé a zajímavé. Podle zápisů v kronice také nemohli někteří spoluobčané pochopit to, proč Rusové jdou pomáhat Praze a Američané slaví po místních hospodách a nechtějí pomoci. Až 11. května přijeli do Třemošné Rusové. Plukovník rudé armády se chtěl setkat s velitelem amerických jednotek, který sídlil ve škole ve Třemošné na sklárně. Místní občané Antonín Zeman a Jan Bern pomáhali tlumočit. Americký velitel údajně přijal sovětského chladně, načež ten se pouze uklonil a uražený odjel zpět do hostince, odkud vyrazili na setkání.¹⁴ Na několika místech později došlo ke společným oslavám místních občanů s americkými vojáky. Později se připojovali i ruští vojáci. Tyto spontánní oslavy probíhaly někdy přímo na demarkační čáře. V obci se objevil i smrtelný incident. Ruský voják, údajně dle výpovědi pamětníka, chtěl lovit ryby za pomoci granátu, který však explodoval tak nešťastně, že ho zabil. Po válce byl tomuto vojákovi na místním hřbitově vystaven památník. Kromě podobných výjimečných tragédií hovoří pamětníci událostí v naprosté většině o pozitivních zkušenostech jak s americkými, tak s ruskými vojáky. Častá byla představení, konaly se oslavy a tancovačky.¹⁵ Mezi 20. až 30. listopadem se začaly postupně sovětské i americké jednotky stahovat.¹⁶

Zpětně nový Národní výbor obce vyčíslil škody způsobené válkou. Dle jejich propočtů činily 600 000 korun v případě obecního majetku. Společně se škodami na soukromém, přesáhly škody hodnotu 3 miliónů korun.¹⁷

2.2 PROČ VZNIKLA V ČESKOSLOVENSKU TÁBOROVÁ SOUSTAVA?

Hlavní otázkou této části je: z jakého důvodu vlastně po válce vznikla nutnost založení tak široké táborové soustavy. Podle zjištění předního odborníka na táborovou problematiku v České republice, Tomáše Staňka, vzniklo po květnu 1945 na území Čech takřka 300 táborů a dalších 200 na Moravě. Postupně toto číslo fluktuovalo, kvůli časté

¹⁴ *Kronika města Třemošná*, online dostupná z URL: <http://www.tremosna.cz/mesto-tremosna/kronika-mesta>. [Cit. 2018-01-20].

¹⁵ zdroj např: Příběhy z demarkační linie. [Online] Dostupné z URL: <https://www.oldcarrangers.cz/pribehy-z-dem-linie>. [Cit. 2018-01-28].

¹⁶ BUKAČOVÁ, Irena, Miroslav HUS a Karel ROM. *Škoda lásky: druhá světová válka na severním Plzeňsku: Kralovicko 1936-1946*. V Mariánské Týnici: Muzeum a galerie severního Plzeňska ve spolupráci se Západočeským muzeem v Plzni, 2016, s. 95. ISBN 978-80-87185-22-3.

¹⁷ *Kronika města Třemošná*, online dostupná z URL: <http://www.tremosna.cz/mesto-tremosna/kronika-mesta> [Cit. 2018-01-20].

reorganizaci, ale drželo se stále mezi počtem 200-300 táborů na území Čech. Na otázku, proč tábory vznikly, nabízí T. Staněk odpověď. Ve své zásadní publikaci *Tábory v českých zemích* uvádí jako hlavní důvody vzniku táborové soustavy především:

- 1) zabezpečení pobytu a pracovního nasazení válečných zajatců
- 2) ubytování uprchlíků a zavlčených osob
- 3) zadržení Němců před odsunem
- 4) pro osoby trestně stíhané a postihnuté, protože nestačily věznice
- 5) pro osoby které opustily bydliště kvůli pracovnímu přidělení.¹⁸

K těmto pěti bodům, které objasňují, proč vznikla potřeba táborů, je nutné doplnit širší kontext. Důležité je přiblížit o jakých osobách se v souvislosti s pracovním nasazením, trestním stíháním, nebo odsunem mluví a také kdo byl podle nařízení oním Němcem. Proto se na následujících řádcích bude popisovat problematika právního zakotvení těchto pojmů a definování okruhu dotčených osob.

2.3 PRÁVNÍ POVÁLEČNÝ RÁMEC

K právnímu zakotvení aktuálních pokynů sloužily v první řadě dekrety prezidenta republiky (tzv. Benešovy dekrety). Tyto právní akty byly projednávány v úzké spolupráci s vládou, Státní radou, případně Slovenskou národní radou. Později byly zákonem č. 57/1946 Sb. z 28. března 1946 v rámci tzv. ratihabice, bez dalšího projednání, prohlášeny za obecně platné zákony.¹⁹ Dekrety celkově obsahovaly mnoho problematických pasáží, především se v nich často pracovalo s principem generalizace a jisté nekonkrétnosti, která dávala určitý prostor jednotlivcům rozhodovat o konkrétních případech víceméně podle vlastních postojů.

Za druhou velkou skupinu je možno považovat vnitrostátní nařízení jednotlivých ministerstev, státních nadřízených orgánů, ONV atd. Tato nařízení opět především zpočátku trpěla na lokální různorodost, důvod lze spatřovat především v ne zcela jasně

---

¹⁸ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 27. ISBN 80-902075-3-7.

¹⁹ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Sředoklukách: Zdeněk Susa, 2010, s. 41. ISBN 978-80-86057-71-2.

vytvořené posloupnosti velení v prvních poválečných týdnech. I přesto se objevují snahy především Ministerstva vnitra, napravit původní chaotické uspořádání.

2.3.1 VLÁDNUTÍ POMOCÍ DEKRETŮ

První právní podklady zabývající se postupy, jak přistupovat k německy mluvícím obyvatelům, stanovil ještě ve válečném období během února 1945 Dekret o potrestání nacistů podepsaný E. Benešem.²⁰ Další obecná stanoviska upřesňoval až Košický vládní program 5. dubna 1945. O měsíc později, tedy 5. května 1945., vládní nařízení č. 4/1945 Sb. označilo Němce a Maďary jako státně nespolehlivé obyvatelstvo.²¹ 19. května Dekretem č. 5/1945 Sb. o neplatnosti některých majetkoprávních jednání z doby nesvobody (Dotýkal se Němců, Maďarů a kolaborantů.) došlo k zneplatnění majetkoprávních jednání po 29. září 1938 a to pod tlakem okupace, nebo perzekuce. Majetek tzv. státně nespolehlivých osob přešel do státní správy, přičemž za všechny státně nespolehlivé osoby považuje dekret výslovně osoby německé a maďarské národnosti a osoby, jež těmto pomáhaly anebo konaly proti československému státu. Uvádí se v něm také, že pro určení národnosti se považuje za rozhodující sčítání lidu z roku 1929.²²

O měsíc později, tedy 19. června 1945, byl vydán Dekret prezidenta republiky č. 16/1945 Sb., o potrestání nacistických zločinců, zrádců a jejich pomahačů a o mimořádných lidových soudech. Tomuto dekretu se začalo říkat tzv. Velký retribuční dekret. Text byl prakticky totožný s únorovým dekretem napsaným ještě v exilu. Oproti původní podobě přibyla například definice skutku udavačství.²³

Po dvou dnech (21. června 1945) byl přijat také Dekret č. 12/1945 Sb., o konfiskaci a urychleném rozdělení zemědělského majetku Němců, Maďarů, jakož i zrádců a nepřátel českého a slovenského národa. Tímto nařízením došlo ke konfiskaci veškeré půdy Němců a Maďarů a dále také podniků, jež podporovaly německé vedení války. Nemělo se to týkat

²⁰ JECH, Karel a Karel KAPLAN, ed. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995, s. 26. ISBN 80-85765-48-9.

²¹ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010, s. 84. ISBN 978-80-86057-71-2.

²² JECH, Karel a Karel KAPLAN, ed. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995, s. 216 n. ISBN 80-85765-48-9.

²³ JECH, Karel a Karel KAPLAN, ed. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995, s. 237 n. ISBN 80-85765-48-9.

osob, které se aktivně zapojily do boje o zachování celistvosti a osvobození Československa. O těchto výjimkách měly rozhodovat příslušné ONV.²⁴

Dále Ministerstvo národní obrany prosadilo plošné odebrání občanství československým občanům německé a maďarské národnosti. Ten, kdo podle předpisů bývalé okupační moci nabyl německé nebo maďarské státní příslušnosti, byl automaticky zbaven československého občanství. Stejně tak také všichni českoslovenští občané národnosti německé a maďarské. Nařízení zasáhlo více než čtvrtinu obyvatel státu. Ústavní dekret 33/1945 podepsal prezident Beneš 3. srpna 1945, čekalo se s ním na výsledek Postupimské konference. V dekretu se výslovně neuvádělo, kdo má být Němcem, Maďarem, Čechem nebo Slovákem. O zachování občanství mohli žádat antifašisté a ti kteří trpěli nacismem. Museli však toto dokazovat (opět rozhodovaly ONV) a tak proces návratu občanství trval dlouho. Velice často bylo postiženým vráceno až v letech 1947 a 1948.²⁵

Na odebrání občanství reagoval Dekret z 19. září 1945 č. 71/1945 Sb., o pracovní povinnosti osob. V podstatě navazoval na dříve zavedenou pracovní povinnost, kterou již 21. června 1945 nařídil velitel I. voj oblasti v Čechách gen. Klapálek.²⁶ Dekret stanovil pracovní povinnost mužům od 14 do 60 let a ženám od 15 do 50 let. Dotýkal se všech osob vymezených v předchozím dekretu, které ztratily občanství. Z pracovní povinnosti měly být vyjmuty osoby tělesně nebo duševně neschopné, těhotné ženy od 4. měsíce těhotenství, rodičky po dobu šesti týdnů po porodu a ženy pečující o dítě mladší šesti let. Dekret také stanovil, že pokud dotyčná/dotyčný splnili podmínky pro vynětí, a přesto byli přiděleni na práci, museli tuto práci vykonávat, až do rozhodnutí ONV o oprávněnosti požadavku na vynětí z pracovní povinnosti.²⁷

2.3.2 NAŘÍZENÍ A POKYNY TÝKAJÍCÍ SE TÁBOROVÉ SOUSTAVY V ČS

Zřizovatelem táborů byly hlavně národní výbory, zpočátku také revoluční formace a bezpečnostní úřady. V západních Čechách vedli tábory až do podzimu 1945 Američané.

²⁴ JECH, Karel a Karel KAPLAN, ed. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995, s. 276 n. ISBN 80-85765-48-9.

²⁵ ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010, s. 345 n. ISBN 978-80-86057-71-2.

²⁶ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 59. ISBN 80-902075-3-7.

²⁷ JECH, Karel a Karel KAPLAN, ed. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995, s. 454 n. ISBN 80-85765-48-9

Podle dostupných zpráv vzniklo v českých zemích po květnu 1945 cca 500 táborů (300 v Čechách).

V prvních dnech po ukončení bojů se uplatňoval individuální přístup k řešení problematických situací, zkrátka chyběly konkrétní rozkazy, které se navíc na určitá místa ani nemusely dostat. Ke konci května 1945 reagovalo Ministerstvo vnitra na situaci a zakázalo národním výborům soudit a trestat na živote osoby podezřelé ze zrady a dalších zločinů v době okupace. Rozhodovat v těchto případech mohly už jen mimořádné lidové soudy.²⁸ Teprve 15. června 1945 se vláda usnesla na rámcových pravidlech při soustředování a přidělování Němců. Zemský velitel SNB v Čechách plk. K. Veselý-Štainer vydal souhrnné pokyny k výkonu bezpečnostní služby. U každého ONV byla vytvořena vyšetřovací komise, jejímž úkolem bylo evidovat internované a zahájit s nimi vyšetřování. Komise měly podávat pravidelné zprávy Ústřednímu vyšetřovacímu výboru při Komisi pro vnitřní národní bezpečnost. Internovat se měli (vycházelo se ze zásad Košického programu a ze znění Dekretu prezidenta republiky č. 16/1945) příslušníci gestapa, SHD a policejních útvarů, činovníci NSDAP a organizací podobné povahy. Členové SS, FS a jiných nejmenovaných uskupení, příslušníci německé branné moci, Němci, kteří se dopustili činů poškozujících zájmy ČSR a spojenců a členové NSDAP a podobných organizací. U Čechů stejně tak, a navíc se nařízení týkalo také zrádců, kolaborantů a kořistníků. Problém tkvěl právě v obecné formulaci „podobné organizace“, protože toto umožňovalo značně volný výklad nařízení.²⁹

21. června 1945 gen. Klapálek, velitel I. voj oblasti v Čechách, zavedl pracovní povinnost pro muže od 14 do 60 let a ženy od 15 do 55 let.³⁰ Samozřejmě tak jako u většiny těchto nařízení docházelo k lokálním úpravám jednotlivých pokynů. Právě lokálně nejednotný přístup jednotlivých orgánů je typický pro toto období. Například lokální směrnice pro vyšetřovací komise MNV, které vydal ONV v Plzni, určovaly podmínky nutné pro zajištění osob takto: 1) Pokud hrozilo nebezpečí útěku podezřelého/obviněného, 2) Pokud obviněný mohl mařit vyšetřování nebo se o to již pokusil 3) Pokud šlo o Němce, který nebyl antifašistou nebo osobou prokazatelně loajální vůči ČSR. 4) Pokud šlo o osoby, na které se nevztahovalo znění Dekretu č. 16/1945 Sb., ale jejichž pobyt na svobodě

²⁸ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 18. ISBN 80-902075-3-7.

²⁹ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 20. ISBN 80-902075-3-7.

³⁰ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 59. ISBN 80-902075-3-7.

mohl mít za následek „veřejné rozhořčení a pobouření“. Vazba se měla vykonat v obvodu příslušného MNV pouze v případě nezbytné nutnosti. Jinak se měli obvinění předat přímo do věznice krajského soudu v Plzni nebo do trestnice na Borech.³¹

Na centrální úrovni ani během léta 1945 stále nebylo přesně stanoveno, na koho by se mělo uvěznění a internace v táborech vztahovat. Vláda o tomto jednala 3. srpna 1945, ale bezvýsledně. V reakci na excesy v pohraničí vydalo MV 25. srpna 1945 výnos o tom, že lidé, kteří se dopouštějí nepřístojností, mají být předáni k přísnému potrestání. MV také ten samý den vybízelo podřízené instance, aby zabránily nepřístojnostem při zajišťování³²

2.4 SITUACE TÁBOROVÉ SOUSTAVY V PLZNI A POTŘEBA IS TŘEMOŠNÁ

Tábory v první fázi fungovaly velice neorganizovaně, stejně tak jako situace na území celého státu, jež byla taktéž neorganizovaná a složitá. Tábory vznikaly často na místech zděděných po německých organizacích. Často tato zařízení plnila za protektorátu podobnou funkci, jen se změnil vlastník. Dalším typem byly provizorní tábory pod otevřeným nebem, které vznikaly přímo na demarkační čáře Především pak na americké straně, protože mnoho Němců přchalo před sověty na západ. Takový tábor stál například vedle silnice u obce Bušovice. Další vznikl u Rokycan. Sloužily za účelem koncentrace převážně německých vojáků, kteří hromadně přchali do amerického zajetí.

V této první poválečné fázi neexistovala přesná pravidla pro vedení táborových a sběrných zařízení a rozhodování záviselo na osobách, které táborům velely. Proto se zde setkáváme s lokálně odlišnými podmínkami. V důsledku obrovského náporu zajatců, který se soustředil v okolí Plzně, došlo k očekávanému jevu. Plzeňské tábory byly velice rychle přeplněny. Například ve věznici v Plzni-Borech, která byla hlavním centrem zajišťování osob v Plzni, byla ubytovací kapacita uzpůsobena pro maximálně 1000 osob. Ale již v polovině května roku 1945 zde bylo umístěno 2356 osob.³³ Primárním důvodem myšlenky na zbudování internačního tábora v Třemošné tak bylo ulevit ostatním zadržovacím zařízením v okolí Plzně.

---

³¹ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 22-23. ISBN 80-902075-3-7

³² STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 25. ISBN 80-902075-3-7

³³ STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2005, s. 225. ISBN 8072850628.

Kromě této věznice se v Plzni využívaly i další objekty, vzniklé již za okupace. Byla to věznice krajského soudu, věznice policejního ředitelství v Plzni a Malé kasárny. Dále se využívaly také stavby táborového typu. Například tábor u zastávky Plzeň-Doudlevec, tábor v Plzni-Českém údolí, a především velké tábory Plzeň-Karlov a Mirošov. Právě tyto dva spravovalo Policejní ředitelství v Plzni. Dále mělo na starosti také tábor ve Stodě.³⁴ Koncem května se kapacitní poměry v plzeňských táborech i nadále zhoršovaly. Například v Plzni-Karlově bylo internováno 7200 osob, což několikanásobně převyšovalo možnou kapacitu.³⁵ Tábor v Mirošově měl původně odlehčit přetíženému Karlovu, od počátku však trpěl problémem s tím, že ležel na sovětské straně demarkační linie a během podzimu 1945 byl dokonce zabrán Rudou armádou. Ta ho zanechala po několika měsících v katastrofálním stavu.³⁶ Internační tábor ve Stodě byl na počátku spravován americkou armádou, konkrétně 8. obrněnou divizí, až do 7. srpna roku 1945. Teprve po tomto datu byl tábor předán policejnímu ředitelství v Plzni.³⁷ S příchodem léta 1945 se tak problém s nedostatečnou kapacitou táborových zařízení v Plzni a okolí musel začít urychleně napravit. ONV v Plzni se pustil do přípravy nového tábora ve Třemošné, který měl řešit situaci z dlouhodobého pohledu a byl již od začátku projektován pro několik tisíc internovaných.

---

³⁴ EISENHAMMER, Miroslav. *Inventář k IS Třemošná*. 2006, s. 4. [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0554_10138_internacni-stredisko-tremosna.pdf> [Cit. 2017-10-15].

³⁵ EISENHAMMER, Miroslav. *Inventář k Pracovnímu a sběrnému středisku Karlov I*. 2006, s. 5 [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0555_10058_pracovni-stredisko-karlov-1.pdf> [Cit. 2017-10-15].

³⁶ EISENHAMMER, Miroslav. *Inventář k Internačnímu táboru Mirošov*. 2005, s. 5-6. [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0534_10173_internacni-tabor-mirosov.pdf> [Cit. 2017-10-15].

³⁷ EISENHAMMER, Miroslav. *Inventář k IS Stod*. 2006, s. 4. [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0553_10172_internacni-tabor-stod.pdf> [Cit. 2017-10-15].

3 PROCES VZNIKU IT TŘEMOŠNÁ

Během července byl vytvořen koncept nového táborového zařízení, které by mělo ulevit současným táborům v okolí Plzně. ONV Plzeň započalo v létě jednání s obcí Třemošná o možné výstavbě nového tábora. 29. července 1945 vydal Národní výbor ve Třemošné, prostřednictvím svého předsedy Mirko Žabky, souhlas se stavbou tábora. Kládl si pouze takových podmínek, aby nedošlo k ohrožení obyvatel a také, že internovaných bude moci být využito na práci v místních továrnách, pracovních závodech i při veřejně prospěšných pracích pro město (Především výstavba kanalizace a vodovodu.). Byla také vypracována obsáhlá smlouva, o pronájmu pozemků mezi správou internačního tábora a MNV Třemošná, který byl při jednání zastoupen předsedou J. Ježkem.³⁸

Z archivních zpráv můžeme sledovat proces vzniku tábora, dozvíme se například, kde správa tábora vzala v tak krátké době dřevěné baráky. 7. srpna 1945 totiž došlo k ujednání mezi ONV Plzeň a správní komisí pro obec Úherce. Obě strany se domluvily na předání dřevěných baráků, včetně vybavení (kuchyně, topení...), původně využívaných Arbeitsdienstem.³⁹ Tyto baráky následně směřovaly do nově vznikajícího tábora ve Třemošné a byly převezeny na náklady ONV Plzeň. ⁴⁰ Proces schvalování výstavby se dostal do finální fáze na konci srpna. 25. 8. 1945 byly sepsány se zástupci MNV ve Třemošné podmínky vyžadované obcí ohledně výstavby tábora a poté zaznamenány do protokolu k místnímu řízení. V první řadě obec požadovala pečlivé střežení, aby nedocházelo k ohrožení obyvatel. Důležitá byla při jednání také otázka vyřešení pitné a užitkové vody a výstavby odpadního potrubí, na které se měl stavebník později domluvit s obcí Třemošná. Aby nedošlo k omezení občanů v sousedství tábora, ukládalo se za povinnost vyvést užitkovou vodu mimo oplocenou část zařízení, tak aby zůstala veřejně dostupná. Pracovní síly z tábora měly být na vyžádání NV poskytovány pro obecní práce, a to pouze za režijní poplatek. Obecní pozemek pro stavbu byl pronajat zdarma. Národní výbor také trval na zákazu pohřbívání na místním hřbitově, z důvodu omezeného prostoru.⁴¹

³⁸ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

³⁹ Organizace, ve které pracovali mladí Němci na pomocných pracích, jednalo se o jakýsi předstupeň před službou v armádě, služba trvala 6. měsíců (<<https://de.wikipedia.org/wiki/Reichsarbeitsdienst>> [Cit. 2018-01-20].).

⁴⁰ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45-799/45 1945.

⁴¹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

Ve věci tábora nařídil Právní odbor ONV v Plzni přípisem ze dne 31. 8. 1945 vykonat místní řízení o stavbě. Zanedlouho 8. září se sešla skupina zástupců stavbou dotčených stran, aby jednala ve věci zamýšlené stavby zajišťovacího tábora. Z tohoto jednání byl následně vytvořen protokol. Skupina se sešla ve složení: Vrchní komisař pol. spr., technický komisař, zástupce traťové stavební správy (několik budov mělo ležet v blízkosti menší než 60 m od železniční tratě), předseda MNV v Třemošné, předseda stavební komise ve Třemošné, zedník a dále obyvatelé obce Třemošné. Z těch zde byl přítomen například řídící učitel místní školy. Na místě byl také zástupce dřevařské společnosti Starck, které patřila část stavbou dotčených pozemků. Druhá část pozemků náležela obci Třemošné. ONV v Plzni plánoval na pozemku umístit 20 dřevěných baráků v rozměrech 42.5 x 12.5 metrů. Dále plánovaly kanceláře, prádelny, sušárny, lázně pro vězně, budovy pro desinfekci, budovy pro obuvníky a krejčí, skladiště oděvů, kuchyně, kantýny a nemocnice. Celkem se jednalo o 28 budov ve vzdálenosti 10 a 14 metrů od sebe. Komplex bylo v plánu oplotit do výšky 2.7 metru. Bezpečnost mělo zajišťovat 6 strážních věží, stojících v místech zalomení plotu. Mimo ohrazenou část ležely administrativní budovy: správní budova, kasárna stráží, jídelny důstojníků, kuchyně a jídelny stráží a strážnice.⁴² Ještě dříve, než došlo k tomuto místnímu řízení, byly shledány dotčené parcely jako značně podmáčené. Projekt počítal s odvodňovacím kanálem, který je na místě dodnes patrný. Naopak ani do doby zápisu z místního šetření, stále nebylo jasné, jak se bude do komplexu přivádět pitná a užitková voda a jak se bude řešit odpad. Tento nevyhovující stav byl později předmětem problémů.⁴³

Ohledně vyjádření dotčených osob. Dřevařská společnost Starck proti výstavbě námitek neměla. Pouze žádala domluvu ohledně pronájmu parcely a také smluvní dohodu o materiálu, který měl posloužit na výstavbu tábora. Dotčení obyvatelé vesměs žádali zajištění bezpečnosti, dále také aby se zamýšlená stavba nedotkla osobně jejich parcel a objevily se i žádosti o připojení na potencionální vodovod a prozatímní možnost využívat místní studnu, vedle které měl být tábor budován. Zástupce dráhy se stavbou taktéž souhlasil, ovšem při splnění povinných protipožárních opatření. Namátkou se jednalo například o speciální nátěr baráků, které leží nejbližší dráhy. Samozřejmě zástupce trval

---

⁴² Plánek spojený se vznikem střediska viz příloha č.1. Dále letecký snímek tábora pořízený roku 1946 viz příloha č. 2 a ten samý snímek s označenými budovami viz příloha č. 3.

⁴³ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

také na bezpečnosti dráhy jako takové. Tedy zákaz svodu odpadních a jiných látek směrem k trati, zákaz ukládání výbušnin v blízkosti tratě atd.⁴⁴

Stavba byla povolena jako provizorium na dobu potřebnou, nejdéle však 10 let.⁴⁵ V seznamu podmínek stanovených při místním šetření najdeme také položku o tom, že stavitel měl zbudovat v blízkosti vodní nádrž.⁴⁶

V první fázi fungování tábora působil jako velitel referent NV ve Třemošné, Josef Groha, který se již předtím aktivně podílel na osvobození obce.⁴⁷ Vzhledem k tomu, že situace stále nebyla celostátně nikterak stabilizovaná, (například centrální velení táborů vznikalo až v průběhu podzimu 1945.) byly často velmi výrazné rozdíly mezi jednotlivými tábory. MV se tuto situaci snažilo řešit, především také proto, že mu již byly známé mnohé excesy, které provázely tzv. divoký odsun. 17. září proto MV vydalo svůj Domácí řád pro internační tábory. Velká část byla prokazatelně převzata z již fungujícího domácího řádu, určeného pro sběrný tábor Plzeň-Karlov, který byl vypracován plzeňským Policejním ředitelstvím již 26. května 1945.⁴⁸ Samo MV v dokumentu přiznává, že řád je odpovědí na nalezení značných nedostatků ve funkčnosti táborů. Jednalo se především o problémy služební disciplíny, dále také hygienické, zdravotní a hospodářské problémy.

Při přijímání internovaných mělo dojít k dočasnému zabavení věcí, všichni se museli ostříhat na krátko, podrobit se lékařské prohlídce a jejich ošacení bylo nutno dezinfikovat. Stanovena byla v domácím řádu i povinnost denního čištění zubů a minimálně 2x měsíčně mytí teplou vodou. Internovaní museli velitele, stejně tak jako strážníky a správce tábora, oslovovat "pane" a příslušným titulem. Měla jim být vydávána 3 jídla denně. Internovaní mohli psát jednou měsíčně pouze v češtině jeden korespondenční lístek, který byl následně předložen ke kontrole a případné cenzuře. Maximální délka byla 20 řádků a psát mohli jen ti, kteří vykazovali bezchybné chování. Osobní návštěvy nebyly přípustné, výjimku mohl udělit pouze velitel tábora. Za práci dle domácího řádu náležela odměna 2,- koruny za den.

---

⁴⁴ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

⁴⁵ V originále původních podmínek ONV ve Třemošné z 25. 8. je ještě původním písmem období pěti let, později opravené ručně na deset let, do samotného místního řízení už je uvedeno jen období deseti let

⁴⁶ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

⁴⁷ Ač v inventáři k IS Třemošná je uváděno jméno jako Josef Groh, v archivních materiálech i kronice obce je jméno psáno v podobě Josef Groha.

⁴⁸ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 31-32. ISBN 80-902075-3-7.

Za toto si mohli internovaní pořídit korespondenční lístky, zubní pastu atd.⁴⁹ Ovšem nikoliv jídlo, kterého byl nedostatek.⁵⁰ V táboře ve Třemošné nepřesahovala standardní cena za propůjčení pracovních sil ani ke konci roku 4-5 Kčs.⁵¹ Jednalo se o částku, kterou v žádném případě nedostávali pracující celou, ale tábor z ní spíše financoval svoje fungování. Například lékaři v táboře byli tři Němci a dva Češi z řad internovaných. Většinou se jednalo původně o zubní lékaře nebo techniky. V roce 1945 jim za jejich práci nebyl vyplácen žádný plat, první odměny dostali až v listopadu 1946 a to 2 Kč za den.⁵²

Před tímto domácím řádem byla situace s kapesným a pracovním přidělením mnohem horší. Jak ve své publikaci uvádí T. Staněk: “Stávalo se, že Němci byli přidělováni i příslušníkům dozorcího personálu zdarma”.⁵³ Dle výpovědí samotných internovaných si museli vězni ve Třemošné kupovat za vlastní peníze i léky. Samozřejmě peníze většinou neměli.⁵⁴

---

⁴⁹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947.

⁵⁰ Tato situace trvala během celého roku 1945, ještě v prosinci nalezneme vyjádření velitele, že zasláné peníze od rodin internovaných slouží na dopisní známky a papír, nikoliv na účel výživy. Zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45 - 799/45, 1945.

⁵¹ Např. sdělení velitele Groha na dotaz na mzdu z 26. listopadu 1945 a jiné, zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45 - 799/45, 1945.

⁵² Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947)

⁵³ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 62. ISBN 80-902075-3-7.

⁵⁴ např. stížnost amerického seržanta Verbecka z října 1945 kde vychází ze svého rozhovoru s internovaným, zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45 - 799/45, 1945.

4 VÝVOJ V ROCE 1945

Podzim 1945 byl v průběhu fungování tábora ve Třemošné asi tím nejnáročnějším obdobím. Za prvé dlouho trvalo, než se tábor dostal z jistého provizorního stavu do plné funkčnosti a za druhé jsou podzimní měsíce roku 1945 celkově spojeny se složitou situací v celém státě. Hromadné odsuny německého obyvatelstva byly na podzim 1945 zastaveny. MV zastávalo názor, že centrální řízení všech táborů není možné a správu táborů i pracovní nasazení internovaných mají nadále zůstat pod dozorem ONV. Zatímco ZNV se budou starat o vybavení a personál.⁵⁵ Ve druhé polovině roku 1945 můžeme sledovat postupný vývoj od lehkého chaosu směrem k lepší organizaci. Právě sledování tábora ve Třemošné v těchto měsících přerodu bude hlavním cílem následující části práce. Pro tento účel byla zvolena chronologická metoda interpretace těch nejdůležitějších událostí, které tvořily náplň každodenní činnosti tábora a utvářely tak jeho charakter. Hlavní snahou je představit tábor jako instituci do velké míry propojenou s ostatními orgány státní moci a samosprávy a také ukázat, jak různorodé situace muselo vedení tábora řešit, během pouhých několika měsíců roku 1945.

4.1 ŘÍJEN 1945 V IT TŘEMOŠNÁ

Jak vyplývá z přehledu zajištěných osob, bylo na začátku podzimu v táboře cca 1650 internovaných. Přehled z 2. října roku 1945 uvádí 1659 zadržených, z toho bylo 705 takzvaných civilních zajištěných a 954 válečných zajištěných. Přehled byl uváděn také podle národností, takže můžeme předpokládat, že tábor k tomuto datu evidoval jednoznačně nejvíce německých zajatců: 679 německých civilních, včetně 20 německých žen a 935 německých válečných zaj., z toho jeden mladší 15 let. Dále evidence uvádí 3 české civilní a 10 válečných zaj., 1 italského, rakouského a belgického civilistu, 1 litevského válečného, 2 polské a 6 rakouských válečných zaj.⁵⁶

V říjnu 1945 došlo k incidentu, který nestaví vedení tábora do dobrého světla. Tato záležitost si zaslouží být rozebrána poněkud podrobněji, vzhledem k její výpovědní hodnotě a závažnosti. 11. října 1945 bylo k americkému lékaři v plzeňské nemocnici na Lochotíně, 712 E – určené k péči o německé válečné zajatce, přivedeno 7 internovaných.

⁵⁵ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 92-93. ISBN 80-902075-3-7

⁵⁶ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45 - 799/45 1945

Jednalo se o civilní zajištěnce. Podle vyjádření ošetřujícího amerického lékaře byli všichni kriticky nemocní, kvůli špatnému zacházení. Zmíněný lékař S-Sgt. R. Verbeck použil překladatele, aby si s internovanými promluvil. Ve své následné stížnosti směřované k Ministerstvu vnitra vychází právě z těchto rozhovorů a uvádí že: zajištěnci dostávají podle jejich vyjádření pouze půl libry chleba denně a k tomu 2x denně polévky i přesto, že těžce pracují 11 hodin denně. Nepracují pouze, když jsou tak nemocní, že nemohou chodit. Téměř každodenně jsou bití strážemi bez ohledu na věk nebo zdravotní stav, často je některý vězeň nucen být spoluvězně. Při bití se používá biče – důtky. Dále ve stížnosti uvádí již výše zmiňované problémy s nedostatkem léků, které si internovaní musí kupovat za vlastní peníze, i když je většinou nemají. Také připomíná problém nedostatku vody na mytí a nedostatku postelí, kdy někteří zadrženci musejí spát na holé zemi.⁵⁷

Tato stížnost byla následně postoupena 15. října do Plzně k rukám vrchního rady dr. J. Mainera s prosbou o vyšetření, případně zjednání nápravy. 22. října policejní ředitelství v Plzni tento dokument zaslalo vedení tábora Plzeň-Karlov a dokument byl až s časovým odstupem postoupen vedení IS Třemošná. Mezitím 26. října velitel tábora J. Groha žádá výše zmíněnou plzeňskou nemocnici o vyjádření k důvodům smrti internovaného vězně Ferdinanda L., který byl jedním ze 7 mužů, jež byli ošetřováni a následně mluvili se sgt. Verbeckem. Nemocnice v odpovědi konstatuje, že příčinou smrti byly rány na pravé dolní končetině a na břicho následkem špatného zacházení. Dotyčný utrpěl trombózu a erysipelas (růži) v jejichž důsledku zemřel 14. října 1945.⁵⁸

Zdali následkem těchto událostí nebo shodou náhod, těžko určit, každopádně na konci října se začaly řešit některé dlouhodobější problémy v IS Třemošná. 26. října byla schválena žádost k ministerstvu národní obrany o převezení 4 a půl dřevěných baráků z tábora v Mirošově, který byl pod správou Rudé armády, do tábora ve Třemošné. O několik dní později, konkrétně 29. října, registrujeme žádosti z tábora směrem k policejnímu ředitelství o nákup munice a o povolení k odstřelu za účelem výstavby studně. (O kvalifikovaného střelce nežádali, protože se nacházel mezi zajatci, jak tomu často bývalo u spousty potřebných prací v táboře.)⁵⁹

⁵⁷ ze stížnosti S-sgt. Verbecka z 11. 10. 1945, zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45 - 799/45 1945

⁵⁸ z vyjádření lékaře, zařazeno pod stejnou spisovou značku, zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45 - 799/45 1945

⁵⁹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45 - 799/45 1945.

V říjnu se objevují tajné oběžníky v souvislosti s probíhajícím odsunem. Tyto oběžníky vydával Zemský národní výbor případně Ministerstvo vnitra a pokyny v nich jsou většinou přesné a jasné a naznačují tak jistý vývoj v centrálním řízení odsunu, který se posouval od lehkého chaosu směrem k postupnému zavádění jasných řádů a pravidel.⁶⁰

Ve věci zřízení centrálního velení internačních táborů byl proces postupný. Již 11. srpna 1945 bylo zřízeno při zemském velitelství SNB v Praze technicko – správní oddělení, jehož úkolem byl vrchní dozor nad roztríděním internovaných a přidělením na práce v Čechách. Oddělení vedl pplk. Buršík.⁶¹ 24. října 1945 oběžníkem č. 148. předseda zemského národního výboru L. Kopřiva ustanovil pplk. SNB Zdeňka Buršíka zemským velitelem všech internačních táborů v zemi České.⁶² V konečném důsledku tedy hlavní správu nad tábory vykonávalo Zemské velitelství internačních a jiných táborů (ZVIT), které bylo definitivně zřízeno 30. října 1945 a jeho velitelem byl i nadále Z. Buršík. Pod jeho přímé velení poté spadali přímo velitelé jednotlivých táborů.⁶³

29. října 1945 Ministerstvo vnitra přikročilo k reorganizaci táborů. Především se měl v každém obvodě vytvořit jeden internační tábor, který bude sloužit výhradně k zadržení osob, na které byla uvalena vazba podle Dekretu č. 16/1945 Sb. Toto mělo být vykonáno do 20. listopadu 1945. Velením tábora měl být pověřen zkušený člen SNB. Stejně tak střežení tábora příslušelo jednotkám SNB, pokud to bylo možné. Zemské národní výbory měly vytvořit zvláštní oddělení pro internační tábory. Toto oddělení mělo za úkol připravit sloučení všech táborů do jednoho krajského zařízení (tzv. definitivní internační tábor) a to do 1. ledna 1946. Fungování těchto zařízení mělo být v budoucnu upraveno novým domácím řádem. Některé další tábory, které našly uplatnění, mohly dále fungovat jako pracovní, u těch nebyla nutná stráž výhradně z příslušníků SNB.⁶⁴

---

⁶⁰ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947

⁶¹ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 93. ISBN 80-902075-3-7.

⁶² Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947

⁶³ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 103. ISBN 80-902075-3-7.

⁶⁴ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947

4.2 LISTOPAD 1945 V IT TŘEMOŠNÁ

Ihned na začátku listopadu byl stav stráží doplněn o dalších 5 členů městské milice. Tábor se pomalu připravoval na první zimu, přičemž musel být vytápěn prostor o celkové rozloze 47 600 m². K 4. listopadu tábor živil 1300 internovaných. Každý den se pracovalo buď v takzvaných komandech, při kterých internovaní byli několik dní ubytováni mimo tábor přímo u zaměstnavatelů, nebo opouštěli tábor ráno a večer se vraceli. Vykonávali většinou fyzicky náročné práce. Na internované musely vždy dozírat stráže. Například právě v listopadu pracovala většina z nich přímo v obci Třemošná, v místní šamotárně Mráček, v další továrně na kameninové výrobky Platinonu, v třemošenské cihelně, v místní pobočce obuvnictví Baťa, v obecní hospodě, výrobně oken, na pile a u dalších menších zaměstnavatelů. Požadovaná cena za práci se v tomto období pohybovala kolem 4-5 Kčs. za hodinu práce jedné osoby.⁶⁵ Internovaní byli přidělováni na práce nejrůznějšího typu, z těch neobvyklých případů je možno uvést žádost MNV v Horní Bříze, které prostřednictvím MNV ve Třemošné požadovalo 10 internovaných na práce spojené s exhumací obětí nacismu na pozemku obce. Dokonce po vzájemném hovoru mezi oběma MNV byl veliteli IT ve Třemošné předložen návrh, zda by se neměli exhumace zúčastnit i všichni němečtí zajatci v táboře.⁶⁶

V průběhu listopadu se v dochovaném spisovém materiálu plně projevuje funkčnost Zemského velitelství internačních táborů. Oběžníky jsou vydávány vcelku často a většinou jsou podepsány velitelem Z. Buršíkem, což svědčí o tom, že centrální správa na konci roku 1945 začala fungovat relativně spolehlivě a byla vytvořena jasná velitelská struktura táborů. 17. listopadu byl Ministerstvem vnitra vydán Domácí řád pro tábory pracovní a sběrné, který byl plánován již v říjnu, jako nezbytná součást snahy o vytvoření jediného krajského definitivního tábora a rozčlenění zbylých zařízení na pracovní a sběrná. Byly tedy vytvořeny tábory pracovní, pro osoby podléhající pracovní povinnosti podle Dekretu č. 71/1945 Sb. Ostatní osoby německé národnosti měly očekávat odsun v táborech sběrných. Samotný domácí řád vychází z původního domácího řádu pro internační tábory ze září roku 1945, ovšem objevují se i některé nově přidané části, které zřejmě reflektují nedostatky, o kterých MV vědělo. Zvláště zvyrazněna je v řádu věta že: „Jakékoliv nelidské zacházení s příslušníky tábora je zakázáno; nedodržení tohoto příkazu bude přísně stíháno.“ Z řádu také zmizely do té doby nejpřísnější tresty příkázání zvláštních prací

⁶⁵ Např. sdělení velitele Groha na dotaz na mzdu z 26. listopadu 1945 a jiné, zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45-799/45, 1945.

⁶⁶ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45-799/45, 1945.

navíc, uzavření po službě a vězení.⁶⁷ Vzhledem k tomu, že IS Třemošná nadále zůstávalo internačním táborem, vedení se řídilo i nadále platným řádem ze září 1945 pro internační tábory.⁶⁸

V tomto měsíci se také řešila otázka spojená s vytvořením plzeňského definitivního krajského internačního tábora, ve smyslu pokynů podle směrnic MV o reorganizaci táborů. Okresní národní výbor Plzeň-venkov, který se právě v listopadu oddělil od MNV Plzeň, podal 19. listopadu zprávu MV o tom, že by mohl být vhodným definitivním IT právě tábor ve Třemošné. Ve sdělení je uvedeno, že je výše zmíněné zařízení údajně určeno až pro 15 000 osob a podle sdělení ředitelství SNB bylo zamýšleno již od počátků využít ho jako definitivní IT krajského typu. Obě strany s tímto řešením souhlasily. O tom svědčí nařízení z 29. listopadu, ve kterém ukládá ONV Plzeň-venkov okresnímu velitelství SNB v souladu se směrnicemi MV, aby plně převzalo od 1. prosince 1945 střežení IT ve Třemošné⁶⁹

Na konci měsíce se začaly množit nejen ve Třemošné útky internovaných z pracovních přidělení. Například jen mezi dny 25. - 30. listopadu se z práce u amerických jednotek nevrátilo celkem 8 mužů. Tato situace zřejmě měla více než lokální charakter, protože na ni reagovalo Ministerstvo vnitra výnosem ze dne 1. prosince 1945, kde upozorňuje na špatný stav věcí. Střežení osob údajně neprobíhá podle nařízení a také se upozorňuje na nutnost stálého dozoru nad internovanými, a to včetně jejich pracovního přidělení.⁷⁰

4.3 PROSINEC 1945 V IT TŘEMOŠNÁ

Od 1. prosince 1945 převzala SNB stráž v táboře ve Třemošné. Tento pokyn vydal 29. listopadu ONV Plzeň-venkov. Novým velitelem tábora se stal kpt. SNB Václav Heřman. Prozatím strážila tábor výhradně městská milice. Již 2. prosince nařídil velitel

⁶⁷ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947

⁶⁸ Tomuto napovídá např. kniha trestů z roku 1946, kdy udělované tresty odpovídají původnímu domácímu řádu ze září, zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 15. Trestní rejstřík internačního střediska Třemošná, 1946.

⁶⁹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45-799/45, 1945.

⁷⁰ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 46. Spisy důvěrné - čj. 1-2/45 + neprotokolované, 1945.

Heřman její přesídlení do tábora ve Třemošné a likvidaci velitelství městské milice v Plzni. Přesídlení byli všichni příslušníci a také celý inventář.⁷¹

Pod novým velením se tábor stabilizoval a objevila se snaha o svědomitější vedení správy. Důkazem může být například pravidelné zapisování výsledků, které se od prosince objevují v archivních materiálech, nebo také snaha velitele tábora o dodání odvěšivovacího zařízení. Mezi důležité kroky patří i žádost o povolení k najmutí statku, za účelem zužitkování odpadů a zlepšení zásobování. Pro tábor byl v roce 1946 pronajat statek Sytno, který byl spravován táborovým hospodářem, a pracovali na něm internovaní.⁷²

Objevují se však i události, které nebyly pouze pozitivního charakteru. Například 12. prosince velitel tábora zaslal žádost pohřebnímu ústavu v Plzni, aby účty za převoz a pohřeb dvou zemřelých internovaných vzal zpět a vyžadoval je od jejich rodin. Důvodem bylo rozhodnutí, že peníze za pohřeb bude hradit rodina zesnulých, přičemž velitel Heřman nezapomněl rovnou přiložit adresy oněch dotyčných příbuzných. Mimochodem jedním z oněch dvou zemřelých byl i Ferdinand L., tedy ten, který zemřel v plzeňské nemocnici v říjnu, a příčinou jehož smrti byly, dle názoru lékaře, rány na těle, způsobené špatným zacházením. Nyní tedy měla za pohřeb zaplatit jeho manželka. Samozřejmě pohřební ústav odmítl vymáhat peníze po dalších osobách a vyjádřil se ve smyslu, že objednavatelem služeb byl tábor ve Třemošné a jako takový musí za službu zaplatit a sám následně vymáhat peníze dále.⁷³

Během prosince do tábora ve Třemošné směřovaly různé osoby, jedním z typických příkladů je skupina 23 žen a 8 mužů, které 15. prosince 1945 poslala Trestní vyšetřovací komise ONV v Rokycanech. Proti většině těchto osob bylo u lidového soudu řízení zastaveno, i přes to následoval převoz právě do Třemošné, kde na ně čekala internace až do doby odsunu.⁷⁴

17. prosince 1945 vydalo MV výnos, který s okamžitou platností měnil názvy všech táborů na střediska. Od tohoto dne existuje tedy oficiální název: Internační středisko

---

⁷¹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45-799/45, 1945.

⁷² Zapisování přijímacího protokolu do 24 hodin po příchodu do tábora bylo povinností, která se neplnila všude. V třemošenském táboře jsou první přijímací protokoly ze 7. prosince 1945. Otázkou je, zda protokolování zavedlo nové vedení tábora, nebo zda nemohly být sepsány zpětně právě v reakci na upozornění MV ze 17. 11. Různorodost použitých pásek psacích strojů v jednotlivých zápisech spíše napovídá první možnosti. Zdroj: Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45-799/45, 1945.

⁷³ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45-799/45, 1945.

⁷⁴ TAMTÉŽ

Třemošná. Samozřejmě pojem tábor byl zažitý a setkáváme se s ním v různých interních spisech i v roce 1946. Oficiálně se však mělo používat výhradně označení IS Třemošná. Stejný výnos MV také odložil vznik definitivních krajských středisek, z důvodu vydání Dekretu č. 137/1945 Sb., který předával osoby dotčené do soudní vazby a celý proces tak pozdržel. V dokumentu MV také upozorňuje na již známé nešvary. Jednalo se především o přeplněné ubikace a zákaz tělesných zásahů proti zajištěným. Zároveň klade důraz, aby byla zvýšená pozornost věnována zdravotním otázkám.⁷⁵ Právě na konci roku 1945 se objevila velká epidemie skvrnivky ve věznici Plzeň-Bory.⁷⁶ Tato plzeňská věznice byla také místem s největším počtem úmrtí v celé zemi, přičemž mezi květnem a listopadem 1945 zde zemřelo 382 osob.⁷⁷

---

⁷⁵ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947

⁷⁶ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 121. ISBN 80-902075-3-7

⁷⁷ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 125. ISBN 80-902075-3-7

5 VÝVOJ V ROCE 1946

Jedním z cílů roku 1946 byla likvidace menších středisek. Národní výbory se tomu však usilovně bránily, protože by ztratily pracovní síly. Navíc tábory byly často zdrojem nemalých příjmů. Pokračovala snaha vytvořit krajská internační střediska, některá již v podstatě fungovala, jako například IS Třemošná.

V internačních střediscích byla stále spousta řadových členů a nižších funkcionářů NSDAP, jejich počty se odhadují asi na 500 000. Na řádné vyšetření zbývalo málo času, protože Američané požadovali pro odsun pouze kompletní rodiny. Odhadovalo se, že do konce roku 1946 bude reálně vyšetřit cca čtvrtinu z onoho počtu 500 000. Zbytek těchto osob by pravděpodobně nebyl odsunut, což by v součtu s jejich rodinami dělalo přes milion osob. Na nejvyšších místech se tedy rozhodli dát přednost odsunu před trestním řízením. K tomu také MV vydalo 4. března 1946 směrnice⁷⁸ a 18. července 1946 byl dokonce vydán zákon č. 166 Sb., který umožňoval, aby žalobce mohl upustit od stíhání, jestliže je toto v zájmu státu.⁷⁹ Vše směřovalo k úmyslu, aby mohlo být odsunuto co největší množství osob.

Dále se pracovalo na vyšší organizovanosti ve střediscích. V březnu byl vydán služební řád pro dozorce, a především centrální správa stále více tlačila na zredukování počtu zařízení táborevého typu. Do konce srpna 1946 se podařilo zrušit 74 menších OIS. V září fungovalo stále ještě 70 středisek, z toho 19 jich bylo krajských. 8. listopadu 1946 vydalo MV výnos o likvidaci pracovních středisek, která se měla provést do 30. listopadu 1946. V tomtéž měsíci vystřídal Z. Buršíka v čele zemského velitelství středisek pluk. SNB F. Řezáč. Ještě k datu 31. prosince 1946 stále fungovalo 55 středisek.⁸⁰

Celkové zlepšení organizace správy tábora se v roce 1946 projevilo i v IS Třemošná. Právě z tohoto roku pocházejí první dochované záznamy z průběžně vedených knih, které pomáhaly v každodenní evidenci střediska. Ke zlepšení evidence přispělo i MV, které 6. května 1946 vydalo podrobné směrnice pro správu a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek. V dubnu 1946 bylo v táboře vedeno cca 2130 internovaných, tento počet již s postupem času pouze klesal. Takže v květnu se počet

⁷⁸ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 136-137. ISBN 80-902075-3-7.

⁷⁹ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 152. ISBN 80-902075-3-7.

⁸⁰ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 157 a 174. ISBN 80-902075-3-7.

snížil na 1750 a klesající tendence byla setrvalá i nadále. Od června 1946 začala správa tábora pravidelně vést služební knihu. Její každodenní záznamy vypovídaly o stavu personálu, počtu ubytovaných příslušníků střediska nebo počtu nemocných. Dále sdělovaly, kolik osob se nachází na práci mimo tábor a také upřesňovaly, kolik strážníků a kde provádělo svoji službu. Do záznamu se psaly příchozí a odchozí osoby, udělené tresty, a také zvláštní události, které se během dne v táboře udály. Informace poté podepisoval velitel tábora a táborový hospodář.⁸¹

Samostatnou kapitolou je trestání internovaných. Za tímto účelem existoval tzv. trestní rejstřík. Jednalo se o knihu, do které se měly všechny přestupky proti táborovému řádu zapisovat. Udělování trestů se ve všech internačních táborech mělo řídit především tzv. Domácím řádem, vydaným Ministerstvem vnitra 17. září 1945. V tomto řádu se uvádí, že disciplinární tresty mohou být uděleny velitelem tábora, nebo veliteli oddělených pracovních skupin, a to za přestupky proti domácímu řádu, neposlušnost, úmyslný špatný pracovní výkon, nebo jiné porušení pořádku. Samozřejmě vzhledem k situacím v obdobných táborech⁸² nemusely oficiální tresty být jediným typem potrestání. Vodítkem k takovým situacím může být již zmiňovaná říjnová stížnost amerického důstojníka Sgt. R. Verbecka, ve které uvedl, že všech 7 internovaných, se kterými pomocí tlumočnicka mluvil, si stěžovalo na bití. Samozřejmě v tomto případě již není možné mluvit o trestech, ale o důvodném podezření na šikanu a fyzické násilí. Při nahlédnutí do oficiálního trestního rejstříku střediska nalezneme pochopitelně jen tresty, korespondující s podmínkami stanovenými všeobecně platným oběžníkem MV pro Internační tábory ze 17. září 1945. V tomto nařízení se zakazuje jakýkoliv tělesný zásah proti příslušníkům tábora. Zákaz se vztahoval nejen na personál tábora, ale také na příslušníky závodů a podniků, kde internovaní pracovali. Oběžník Ministerstva vnitra tak připouštěl pouze tyto tresty:

- a) důtku
- b) odnětí výhod (např. zákaz korespondence)
- c) odnětí teplé stravy ráno a večer po tři dny za sebou
- d) odnětí slavníku (tvrdé lůžko) až třikrát po sobě
- e) prikázání zvláštních prací až po 5 dnů

⁸¹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 31. Služební kniha (16. 6. 1946 - 4. 8. 1946) 1946.

⁸² STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2005. ISBN 8072850628.

f) uzavření po službě až po dobu 14 dnů

g) vězení po dobu nejvýše 14 dnů.

Navíc u bodů c-g mělo být pohlíženo na stanovisko táborového lékaře.⁸³

První dochovaný trest v trestním rejstříku IS Třemošná byl zapsán 30. 3. 1946. Tohoto dne bylo pět internovaných osob potrestáno pětidenním uzavřením po službě, kvůli neuposlechnutí rozkazu a pokusu ilegální cestou vynést poštu z tábora. Stejný trest byl později udělen i muži, který byl zastižen při kouření. Tři dny uzavření po službě byly uděleny několika internovaným za neupravená lůžka. Trest deseti dní byl udělen za nedovolený poměr se ženou, nebo krádež peněz jiného internovaného. Nejprísnějším možným trestem podle domácího řádu bylo vězení (tzv. celodenní samovazba). V délce pěti dní byla udělena například za políčkování spoluinternovaného, nebo svévolné opuštění pracovního komanda. Trest vězení v maximální možné výši 14 dnů byl udělen několikrát v historii střediska, a to vždy za útěk z tábora. Několikrát je ve zmíněném trestním rejstříku uvedeno také potrestání půstem, který v situaci již tak značně omezeného množství stravy musel mít velice nepříznivý vliv na zdraví i psychiku internovaných.⁸⁴

Postupný vývoj směřoval k úbytku počtu internovaných z důvodu dokončování odsunu. Během roku 1946 došlo znovu také k výměně na postu táborového velitele. Dne 31. května 1946 odešel velitel V. Heřman a na šest dní ho nahradil vrchní strážmistr SNB Rudolf Plaček. Od 6. června byl jmenován již na stálo velitelem střediska a zároveň i velitelem strážního oddílu nadporučík SNB Václav Jánský, který vedl středisko až do jeho úplné likvidace. Na konci roku 1946 proběhla také změna na postu hospodáře. S platností od 1. ledna 1947 nahradil dosavadního hospodáře Maxmiliána Krušinu, nový hospodář Karel Weis⁸⁵, jež byl zároveň zaměstnancem ONV Plzeň-venkov.⁸⁶

---

⁸³ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947.

⁸⁴ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 15. Trestní rejstřík internačního střediska Třemošná (30. 3.–28. 12. 1946) 1946.

⁸⁵ V inventáři k archivnímu souboru IS Třemošná se objevuje jako Weiss, v oficiálních archivních dokumentech je však jeho jméno psáno s jedním s jako Weis, a proto se přidržím archivního pramene.

⁸⁶ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

6 VÝVOJ V ROCE 1947 A LIKVIDACE STŘEDISKA

V zimě 1946/47 byl odsun přerušen a Američané již neměli v úmyslu obnovit jej v masovém měřítku. V červnu 1947 bylo stále vykazováno 34 středisek dohromady s 8 228 internovanými. V říjnu 1947 zbylo už jen 22 objektů s 6 726 střeženými osobami a na konci roku 1947 fungovalo 21 zařízení s celkovým počtem 6 419 internovaných.⁸⁷ Po roce 1947 celkově v českých zemích zbylo 190 000 Němců a jejich počet se i v dalších letech nadále snižoval.⁸⁸

Poslední internovaní opouštěli IS Třemošná během ledna a února 1947, přičemž byli předáváni krajskému soudu v Plzni. 4. února opustila tábor poslední skupina 22 internovaných, i nadále v tábore však zůstávalo několik osob, jako pomocné pracovní síly při likvidaci střediska. V únoru 1947 se objevila možnost využít již vyprázdněné internační středisko. Přesněji 4. února se sešli zástupci ministerstva sociální péče, ministerstva vnitra, ministerstva národní obrany, ZNV v Praze⁸⁹, ONV Plzeň-venkov a za krajské internační středisko ve Třemošné se účastnili velitel Jánský a hospodář Weis. Účelem jejich setkání bylo předání IS ze správy ministerstva vnitra do rukou ministerstva sociální péče, pro účely shromažďování volyňských Čechů a Slováků. K předání mělo dojít včetně inventáře a zaměstnanců⁹⁰ ke dni 15. února 1947. Mezi zaměstnanci bylo také šestnáct Němců určených k odsunu, kteří fungovali jako pracovní síly a byli poskytnuty sběrným střediskem ve Stříbře. Navíc pomocné práce až do likvidace střediska vykonávali dva zbývající internovaní.⁹¹ Volyňští Češi dorazili do tábora již 13. února. Podle kroniky obce proběhlo vřelé přivítání. Děti repatriantů vesele dováděly ve sněhu a místní občané nosili drobné i větší dary. O několik dní později (27. března) navštívil tábor neočekávaně ministr obrany Ludvík Svoboda. Doprovázel ho pouze jeho řidič. Nikdo o jeho příjezdu nebyl informován, až když se od vrátnice tábora informace roznesla, vyrazili představitelé ministra přivítat. Nalezli ho spokojeného mezi volyňskými Čechy, načež jim ministr

⁸⁷ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 174. ISBN 80-902075-3-7.

⁸⁸ STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996, s. 168. ISBN 80-902075-3-7.

⁸⁹ přítomen byl sám velitel plk. F. Řezáč osobně.

⁹⁰ Došlo k propuštění pouze 3 zaměstnanců, jednalo se o civilní dozorce smluvně vázané ZNV v Praze.

⁹¹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

údajně sdělil: „Tak mi pánové, spadl kámen ze srdce. Děláte to tady dobře, mohli by si z vás vzít v těch druhých táborech příklad.“⁹²

Samotná likvidace tábora probíhala až v červnu 1947. Při kontrole inventáře tábora nebyla nalezena žádná zvláštní pochybení. Jediný větší nedostatek byl objeven u velkého počtu chybějících brambor, kterých se ztratilo více než 1 000 kg. Zajímavé je vysvětlení velitele Jánského, který konstatuje, že byly zjištěny krádeže ze strany volyňských Čechů. Údajně bramborami živili dobytek, který si přivezli s sebou do Československa. Také prý docházelo k tomu, že při práci v kuchyni oškrabují z brambor úmyslně silné vrstvy, aby pomocí zbytků mohli zkrmovati onen dobytek. Dále prý zcizovali brambory tím, že naplnili spodek nádoby bramborami a přikryly je odpadky ze škrábání a takto je snadno vynesli. Tato událost dobře nastiňuje poměry, které v roce 1947 vládly ve středisku a jež byly značně uvolněnější než v předchozích obtížných letech. Správě tábora byl následně dán příkaz, aby lépe zabezpečila sklad brambor a tímto byl protokol ukončen.⁹³

1. července 1947 byl proveden zápis z jednání o likvidaci IS Třemošná. MNV ve Třemošné požadoval při tomto jednání zaplacení vykáceného lesa, který původně při zřizování tábora nabídl zdarma, protože dle jejich názoru nedošlo ke splnění některých podmínek, dojednaných v nájemní smlouvě. Národní výbor požadoval za vykácený les částku 120 000 Kč. Naopak správa IS uvedla, že NV Třemošná dluží částku 19 420 Kč za práce internovaných provedené v prospěch obce. Likvidace pokračovala i v srpnu, kdy byly nabídnuty předměty z inventáře tábora ke koupi. Nejprve byl inventář nabídnut firmám, následně pro nezájem i fyzickým osobám. Bylo možné koupit například 2 000 dřevěných postelí, 100 železných skříní, šicí stroje, hrnce, stoly, židle nebo kamna. 6. září 1947 byly propuštěny poslední německé pracovní síly a 12. září došlo k závěrečnému setkání za účelem skončení likvidace v přítomnosti zástupců tábora a ONV Plzeň-venkov. I přesto, že byl původně dohodnut termín skončení likvidace na 15. srpna 1947, z důvodu problémů s prodejem inventáře, proběhl závěrečný zápis až 12. září. Dřevěné baráky byly předány Fondu národní obnovy. Studna a zděné baráky byly naopak ponechány MNV Třemošná. Tímto byla činnost IS Třemošná oficiálně ukončena.⁹⁴

⁹² Kronika města Třemošná, online dostupná z URL: <<http://www.tremosna.cz/mesto-tremosna/kronika-mesta>> [Cit. 2018-01-20].

⁹³ TAMTÉŽ.

⁹⁴ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947

7 MÍSTNÍ ŠETŘENÍ NEBOLI CO Z IS ZBYLO DNES

Tábor se nachází v obci Třemošná, konkrétně v části obce Sklárna, byl zbudován právě poblíž místa, kde ona původní sklárna dříve stávala. Celý prostor tábora se táhne v oblasti mezi železniční dráhou Plzeň-Žatec a ulicí K zastávce, přesněji v její části od železničního přejezdu směrem ke křižovatce s ulicí U studny. Dnes na velké části bývalého tábora stojí oplocený pozemek firmy na prodej obráběcích strojů.

Samotný historický vývoj místa, kde stál tábor, se autor této práce pokusil zaznamenat v několika spojených leteckých snímcích.⁹⁵ Na místě v současnosti stále zůstaly viditelné stopy po fungování internačního střediska. V blízkosti pozemní komunikace, která vedla kolem střediska (dnes ulice K zastávce), je stále možné spatřit studnu,⁹⁶ jež byla zbudována správou tábora. Blízko se nachází také druhá studna, která stávala uvnitř tábora. Samozřejmě jako nejvýraznější památka zůstaly na místě především dva zděné baráky,⁹⁷ konkrétně správní budova a nemocnice. Dnes slouží jako obytné rodinné domky.

Při bližším průzkumu je stále ještě možné odhalit terénní stopy po základech jednotlivých dřevěných baráků,⁹⁸ i když většinu z nich již zakryly nově postavené firemní pozemky. Místo je značně zarostlé náletovými dřevinami a působí zanedbaně. Tábor nepřipomíná na místě žádný památník, informační tabule, ani nic podobného.

---

⁹⁵ Jelikož není možné vložit přímo soubor typu GIF nalézá se tento soubor rozdělený na jednotlivé snímky v příloze č. 4.

⁹⁶ viz příloha č. 5.

⁹⁷ viz příloha č. 6.

⁹⁸ viz příloha č. 7.

ZÁVĚR

Hlavním výzkumným cílem této práce bylo představit fungování tábora ve Třemošné širší veřejnosti, jelikož zatím stále neexistují žádné materiály o fungování tohoto internačního střediska i přesto, že se jednalo o důležité táborové zařízení s krajským významem. Tato část historie obce byla zatím mimo pozornost veřejnosti a autor této práce upřímně doufá, že ji alespoň částečně pomohl svojí prací představit. Jedním z hlavních úkolů bylo totiž otevřít cestu k lepšímu pochopení relativně nedávné historie obce Třemošná, která bohužel vcelku rychle podléhá zapomnění. Při předběžném zkoumání povědomí občanů města Třemošná o existenci internačního střediska v obci, se projevil ve většině případů stejný problém. Dotazovaní neměli o táboře žádné tušení. Někteří starší spoluobčané sice věděli o existenci jistého lágru, ale to bylo z valné většiny vše. Od fungování tábora uplynulo více jak 70 let, což je poměrně dlouhá doba. Přesto je historie tohoto zařízení zajímavá a určitě si zaslouží pozornost. Minimálně kvůli lepšímu pochopení vypořádání se se sudetskou otázkou.

V samotné práci se i na značně omezeném prostoru povedlo představit problematiku česko-německých vztahů a nastínit tak vývoj ve 20. století, který směřoval k negativnímu vyústění 40. let. Podařilo se také sestavit obraz situace na československém území krátce po skončení druhé světové války, včetně zřehlednění organizací, které se podílely na tvoření poválečné situace a jejich působnosti. Díky pečlivě vedené kronice obce Třemošná bylo možné nahlédnout do posledních týdnů války v obci a také pozorovat proces přebírání moci ve Třemošné a prvních dnů svobody. Za pomoci lokálně zaměřené odborné literatury bylo možné přiblížit osvobození Plzně a dalších obcí v jejím okolí. Pozornost byla věnována především jednotkám, které měly svůj podíl na osvobozovacích operacích. Podařilo se také objevit dobové vzpomínky pamětníků a přiblížit tak pozitivní náladu, která po osvobození panovala v samotné obci i v okolí. V práci nebyla opomenuta ani otázka důvodu vzniku táborové soustavy na území Československa. Zde byla nápomocná především práce T. Staňka, díky které se podařilo nalézt hlavní důvody existence táborové soustavy. Dále bylo nutné vysvětlit právní rámec, který určoval mantinely chování státních orgánů. Právě tato pasáž patřila k těm nejproblematictějším, především z důvodu lehce chaotického poválečného fungování státního aparátu. Došlo k rozdělení právních příkazů na dvě jednotlivé části. Jednou z nich byly dekrety prezidenta republiky, jejichž souborné vydání, bylo velice nápomocno při zkoumání této problematiky. Ve druhé části se do jisté míry podařilo zmapovat nařízení jednotlivých

orgánů, která upravovala poměry v oblasti táborové problematiky. Na závěr kapitoly byly také nastíněny poměry panující v Plzni a okolí, pokud jde o samotnou táborovou soustavu okresu. K tomuto významně dopomohla úctyhodná archivní práce M. Eisenhammera, který se zabýval právě inventarizací táborových objektů na Plzeňsku.

V následující části práce se již dostává hlavní pozornosti archivním materiálům a samotné historii IT Třemošná. Díky dobře dochovaným záznamům bylo možno částečně zrekonstruovat proces vzniku tábora. Zvláštní důraz byl přitom kladen na samotné detaily jednání mezi dotčenými stranami procesu, které jsou zajímavé a často opomíjené.

Hlavní pozornost celé této práce byla soustředěna především na rok 1945. Jednací protokol tábora byl započat v říjnu 1945, proto začíná podrobný rozbor fungování střediska právě v tomto měsíci. Nejvíce prostoru je věnováno stížnosti amerického lékaře, především z důvodu její potencionální závažnosti a také dopadu, který zřejmě měla na vývoj poměrů v táboře. Právě na tomto místě by bylo velice vhodné doplnit další informace, například prostřednictvím osobních svědectví, bohužel se zatím stále nepodařilo takováto svědectví vypátrat. Právě tento problém tak zůstává otevřený pro budoucí směřování dalšího výzkumu. Naléhavost tohoto problému je zvláště v situaci, kdy přímých účastníků dobových událostí rychle ubývá, velice vážná.

Další rozbor roku 1945 se věnuje důležitým událostem, které se udály v táboře během listopadu a prosince. S přispěním odborných publikací o táborové problematice bylo možné dát lokálním událostem celkově širší celonárodní kontext. Snahou tedy bylo reflektovat vývoj na centrální úrovni, včetně rozboru obsahů jednotlivých důležitých výnosů nebo směrnic. Díky archivním materiálům se podařilo zmapovat i důležitou otázku vyplácení mezd internovaných v třemošenském táboře. Byl také zachycen a popsán proces prosincové výměny velení, který měl v konečném důsledku pozitivní efekt na správu i poměry v táboře.

Celý rok 1946 byl ve znamení lepší a organizovanější správy tábora. Tato svědomitější správa a také nové centrální pokyny vedly ke značnému růstu počtu správních dokumentů, počínaje samotnými jednacími protokoly a konče větším počtem evidenčních knih. Celý tento nárůst archivního materiálu přinutil autora k rozhodnutí omezit podrobný rozbor spisového materiálu pouze na rok 1945, z důvodu dodržení předepsaného rozsahu bakalářské práce. Podrobné mapování činnosti tábora, podle jednotlivého denního spisového materiálu v roce 1946 tak, zůstává otevřeno jako možnost dalšího výzkumu a

sám autor této práce hodlá i nadále pokračovat v jeho budoucím zkoumání. I přes uvedenou skutečnost se podařilo v páté kapitole nabídnout ucelenou představu o fungování tábora v roce 1946, především pak popsat jednotlivé oblasti, ve kterých byla nastolena nová evidence. Jednalo se například o hlášení stavů, příchody do tábora, nebo tresty udělované internovaným. Naplněn byl také cíl zachytit a popsat proces změny názvu z internačního tábora na internační středisko.

Poslední rok existence střediska se již od samého začátku nesl ve znamení snižujícího se počtu internovaných. Celé správě tábora bylo jasné, že jejich úkol pomalu končí. Z dostupných archivních materiálů se podařilo objasnit nejen fungování střediska, které v tomto období našlo nové uplatnění v repatriačním procesu volyňských Čechů, ale také za pomoci podrobného popisu konkrétních událostí představit problémy, které muselo velení střediska řešit ke konci jeho činnosti. Především v souvislosti s inventářem, účetnictvím... Právě přesun problémů od samotných internovaných, k likvidaci střediska, je zachycen v poslední části této kapitoly a je symbolický pro finální proces likvidace, která proběhla již zcela nezávisle na původní funkci zařízení.

Na závěr přichází čas pro navštívení samotného tábora dnes a popsání lokálního stavu po uplynutí více jak 70 let. Spousta vzpomínek na středisko se dá stále nalézt na místě a autor této práce rozhodně doporučuje navštívit ona místa, kterými prošly poválečné dějiny. Atmosféra, kterou toto místo nabízí, je i dnes jedinečná a se znalostí jeho historie se stává ještě zajímavější.

RESUMÉ

Cílem práce je přiblížit veřejnosti fungování internačního střediska ve Třemošné. Hlavní pozornost je přitom věnována vzniku tábora a jeho fungování v roce 1945. K tomuto účelu byl použit chronologický postup interpretace informací, získaných z archivních materiálů. Na začátku práce je popsán vývoj českoněmeckých vztahů ve 20. st. Poté následuje představení situace v Československu, krátce po skončení 2. světové války. V této kapitole jsou reflektovány otázky historického vývoje po skončení války včetně popsání jednotlivých organizací držících silovou moc v novém státě. Náplní druhé kapitoly je konec války v obci Třemošná, převzetí moci a první poválečné dny. Pozornost je věnována také osvobození města Plzně a okolí a jednotkám, které se na osvobození podílely. Autor se také zabývá otázkou, proč vznikla táborová soustava na Plzeňsku. Dále je zkoumána problematika právního rámce, který definoval konání státních orgánů v souvislosti s odsunem a vznikem táborové soustavy v Československu. Na konci kapitoly je představena situace stavu táborové soustavy v Plzni a okolí a do tohoto kontextu je zařazena potřeba vzniku IT Třemošná. Ve třetí kapitole je pozornost zaměřena na proces vzniku IT Třemošná. Tento popis následuje rozbor fungování zařízení v jednotlivých měsících roku 1945, který je zpracován formou představení událostí, které měly vliv na fungování zařízení. Náplní páté kapitoly je fungování tábora/střediska v roce 1946. Pozornost je věnována především důležitým událostem změny vedení, změny názvu a novému systému evidence. Tyto události jsou zařazeny do kontextu centrálního celorepublikového vývoje. V následující kapitole je zkoumána závěrečná část fungování střediska, především pak změna jeho účelu na repatriační zařízení. Následuje popis průběhu likvidace IS Třemošná. V poslední části práce autor představuje současnou podobu místa, na kterém byl tábor zbudován a upozorňuje na dochované artefakty.

SUMMARY

The aim of the thesis is to bring work the Internment Camp in Třemošná closer to the public. The main attention is paid to the launching of the camp and its work in 1945. For this purpose, the chronological process of interpreting the information obtained from the archive materials was used. At the beginning of the thesis the development of Czech-German relations in the 20th century is described. This is followed by the introduction of the situation in Czechoslovakia shortly after World War II. This chapter discusses the issues of historical development after the end of the war, including the description of the individual organizations that hold power in the new state. The second chapter content is the end of the war in the village of Třemošná, the taking of power in village and the first post-war days. Attention is also paid to the liberation of the city of Pilsen and its surroundings and to the units that have participated in the liberation. Furthermore, the author deals with the question of why a camp system was built in the Pilsen region. The issue of the legislation is examined in the next chapter, which defined the actions of the state authorities in connection with the transfer. At the end of the chapter is presented the situation of the camp systems in Plzeň and the surrounding area, and in this context it's the necessity describe process IC Třemošná is introduced. In the third chapter, attention is focused on the process of establishing IC Třemošná. This description is followed by an analysis of operation of the Internment Camp in individual months of 1945, which is presented as events that have had an impact on the functioning of the IC. The contents of the fifth chapter are the functioning of the camp / center in 1946. Attention is paid mainly to important events of change of management, name change and new system of evidence. These events are included in the context of central national development. In the next chapter the final chapter of the Center's operation, especially the change of its purpose to the repatriation center, is examined. The following is a description of liquidation of Internment Center of Třemošná. In the last part of the work the author presents the actual situation of the place where the camp was built and to remind preserved artifacts.

SEZNAM LITERATURY**Archivní prameny**

Státní oblastní archiv

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 1. Seznam dozorců (MM), 1946

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 2. Seznam příslušníků strážního oddílu (MM + SNB), 1946

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 3. Kniha stavu (denní záznamy počtů internovaných 18. 4. 1946 - 20. 1. 1947), 1946-1947

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 4. Seznam mužů – příchod I (15. 9. 1945 - 23. 10. 1945, os. č. 1–862), 1945

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 7. Seznam mužů – odchod, 1945-1947

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 15. Trestní rejstřík internačního střediska Třemošná, 1946

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 31. Služební kniha (16. 6. 1946 - 4. 8. 1946) 1946

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 46. Spisy důvěrné – čj. 1-2/45 + neprotokolované, 1945

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 47. Spisy běžné - čj. 1/45–799/45 1945.

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 49. Směrnice a oběžníky k provozu, správě a hospodaření internačních, pracovních a sběrných středisek 1945-1947.

Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošná, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947.

Monografie

ARBURG, Adrian von, Tomáš DVOŘÁK a David KOVAŘÍK. *Německy mluvící obyvatelstvo v Československu po roce 1945*. Matice moravská pro Výzkumné středisko pro dějiny střední Evropy: prameny, země, kultura, 2010. Země a kultura ve střední Evropě. ISBN 978-80-86488-70-7.

ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2011. ISBN 978-80-86057-67-5.

- ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-68-2.
- ARBURG, Adrian von a Tomáš STANĚK, ed. *Vysídlení Němců a proměny českého pohraničí 1945-1951: dokumenty z českých archivů*. Ve Středoklukách: Zdeněk Susa, 2010. ISBN 978-80-86057-71-2.
- BUKAČOVÁ, Irena, Miroslav HUS a Karel ROM. *Škoda lásky: druhá světová válka na severním Plzeňsku: Kralovicko 1936-1946*. V Mariánské Týnici: Muzeum a galerie severního Plzeňska ve spolupráci se Západočeským muzeem v Plzni, 2016. ISBN 978-80-87185-22-3.
- HOUŽVIČKA, Václav, ed. *Odsun Němců z Československa 65 let poté*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2012. ISBN 978-80-7325-296-0.
- IRVING, David. *Göring: A Biography*. New York: William Morrow and Company, 1989. ISBN 0488-06606-2.
- JECH, Karel a Karel KAPLAN, ed. *Dekrety prezidenta republiky 1940-1945: dokumenty*. Brno: Doplněk, 1995. ISBN 80-85765-48-9.
- MOTL, Stanislav. *Válka před válkou: krvavý podzim 1938 v Čechách a na Moravě*. V Praze: Rybka Publishers, 2015. ISBN 978-80-87950-21-0.
- NEBESKÝ, Jiří J. K. *Příběh lágru: internační tábor a perzekuce Němců v Hranicích (1945-1946)*. Hranice: Tichý typ, 2003. ISBN 80-239-5772-4.
- PECKA, Jindřich. *Na demarkační čáře: americká armáda v Čechách v roce 1945*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny AV ČR, 1995. Studie, materiály, dokumenty. ISBN 80-85270-47-1.
- POŁONCARZ, Marek. *Internační tábor pro německé obyvatelstvo: Malá pevnost Terezín 1945-1948*. Terezín: Památník Terezín, 1997.
- RICHTER, Karel. *Češi a Němci v zrcadle dějin*. Třebíč: Akcent, 1999. Fakta (Akcent). ISBN 80-7268-055-2.
- SCHOLL-SCHNEIDER, Sarah, Miroslav SCHNEIDER a Matěj SPURNÝ, ed. *Sudetské příběhy: vyhnanci, starousedlíci, osídlenci*. Praha: Antikomplex, 2010. ISBN 978-80-904421-0-8.
- SCHOLTEN, Gerhard. *Mezi všemi tábory: život v době, která zešilela*. Praha: Argo, 2015. ISBN 978-80-87912-40-9.
- SEIBT, Ferdinand. *Německo a Češi: dějiny jednoho sousedství uprostřed Evropy*. Přeložil Petr DVOŘÁČEK. Praha: Academia, 1996. ISBN 80-200-0577-3.

STANĚK, Tomáš. *Němečtí váleční zajatci v českých zemích 1945-1950: (nástin vybraných problémů)*. Opava: Slezské zemské muzeum, 2011. ISBN 978-80-86224-89-3.

STANĚK, Tomáš. *Odsun Němců z Československa 1945-1947*. Praha: Academia, 1991. ISBN 80-200-0328-2.

STANĚK, Tomáš. *Perzekuce 1945*. Praha: Institut pro středoevropskou kulturu a politiku, 1996. ISBN 80-85241-99-4.

STANĚK, Tomáš. *Poválečné "excesy" v českých zemích v roce 1945 a jejich vyšetřování*. Praha: Ústav pro soudobé dějiny, 2005. ISBN 8072850628.

STANĚK, Tomáš. *Tábory v českých zemích 1945-1948*. Šenov u Ostravy: Tilia, 1996. ISBN 80-902075-3-7.

ŠKRÁBEK, Josef. *Sudetští Němci o sobě*. Středokluky: Zdeněk Susa, 2013. ISBN 978-80-86057-86-6.

TYAS, Stephen a WITTE Peter. *Himmler's Diary 1945: A Calendar of Events Leading to Suicide*. Velká Británie: Fonthill Media, 2013. ISBN 9781781552575

ZIMMERMANN, Hans Dieter. *Dějinné sousedství Čechů a Němců*. Praha: Ústav T.G. Masaryka, 2012. ISBN 978-80-86142-45-6.

Elektronické zdroje

EISENHAMMER, Miroslav. Inventář k IS Stod. 2006. [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0553_10172_internacni-tabor-stod.pdf> [Cit. 2017-10-15].

EISENHAMMER, Miroslav. Inventář k IS Třemošná. 2006. [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0554_10138_internacni-stredisko-tremosna.pdf> [Cit. 2017-10-15].

EISENHAMMER, Miroslav. Inventář k Internačnímu táboru Mirošov. 2005. [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0534_10173_internacni-tabor-mirosov.pdf> [Cit. 2017-10-15].

EISENHAMMER, Miroslav. Inventář k Pracovnímu a sběrnému středisku Karlov I. 2006. [Online] Dostupné z URL: <http://www.inventare.cz/pdf/soap-pn/soap-pn_ap0555_10058_pracovni-stredisko-karlov-1.pdf> [Cit. 2017-10-15].

Kronika města Třemošná, online dostupná z URL: <<http://www.tremosna.cz/mesto-tremosna/kronika-mesta/>> [Cit. 2018-01-20].

Letecký měřický snímek [online] Dostupné z URL:
<http://lms.cuzk.cz/lms/WMSA08/1938/PLZE/WMSA08.1938.PLZE82.08510_index.html
> [Cit. 2018-01-28].

Letecký měřický snímek [online] Dostupné z URL:
<http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1946.PLZE71.09783&minX=-821052.572982&minY=-1064819.87877&maxX=-818620.00211&maxY=-1062387.30781&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1946/PLZE> [Cit. 2018-01-28].

Letecký měřický snímek [online] Dostupné z URL:
<http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1963.PLZE71.02023&minX=-820260.643978&minY=-1064234.57907&maxX=-817800.6768&maxY=-1061774.6119&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1963/PLZE> [Cit. 2018-01-28].

Mapy.cz [online] Dostupné z URL:
<<https://mapy.cz/zakladni?x=13.4017243&y=49.8072951&z=18&base=ophoto>> [Cit. 2018-01-28].

Národ československý [online] Dostupné z URL:
<<http://www.ceskatelevize.cz/ct24/archiv/1285691-narod-ceskoslovensky>> [Cit. 2017-12-12].

Národní inventarizace kontaminovaných míst [online] Dostupné z URL:
<<https://kontaminace.cenia.cz/>> [Cit. 2018-01-28].

Příběhy z demarkační linie. [Online] Dostupné z URL:
<<https://www.oldcarrangers.cz/pribehy-z-dem-linie>> [Cit. 2018-01-28].

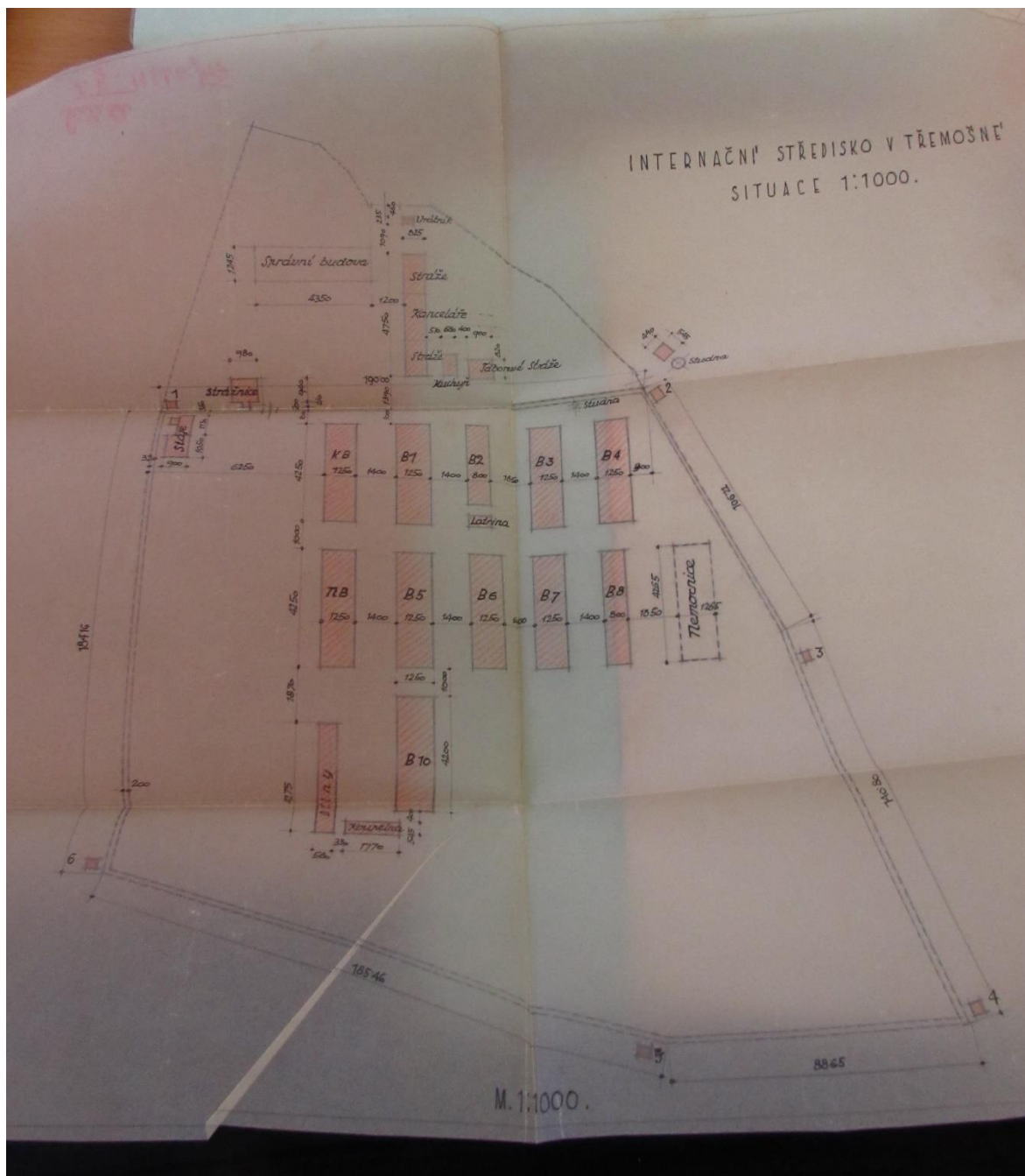
Reichsarbeitsdienst [Online] Dostupné z URL:
<de.wikipedia.org/wiki/Reichsarbeitsdienst> [Cit. 2018-01-20].

TYAS, Stephen a WITTE Peter. Himmler's Diary 1945: A Calendar of Events Leading to Suicide. Velká Británie: Fonthill Media, 2013 ISBN 9781781552575 náhled knihy dostupný z URL:
<<https://books.google.cz/books?id=EvolAwAAQBAJ&pg=PT166&dq=Himmler%27s+Diary+tuesday,+17+april+1945&hl=cs&sa=X&ved=0ahUKEwjBwNuA29XaAhXEfFAKHai0AzwQ6AEIKDAA#v=onepage&q=Himmler's%20Diary%20tuesday%2C%2017%20april%201945&f=false>> [Cit. 2018-04-12].

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1.....	I
Příloha č. 2.....	II
Příloha č. 3.....	III
Příloha č. 4.....	IV-VI
Příloha č. 5.....	VII
Příloha č. 6.....	VIII
Příloha č. 7.....	IX

Příloha č. 1

Situační plánek IS Třemošna⁹⁹

⁹⁹ Státní oblastní archiv v Plzni, IS Třemošna, i. č. 50. Korespondence k likvidaci střediska (mj. zde i dokumenty ke vzniku střediska a změnám jeho organizace 1945-1947

Příloha č. 2 Letecký snímek tábora z roku 1946¹⁰⁰

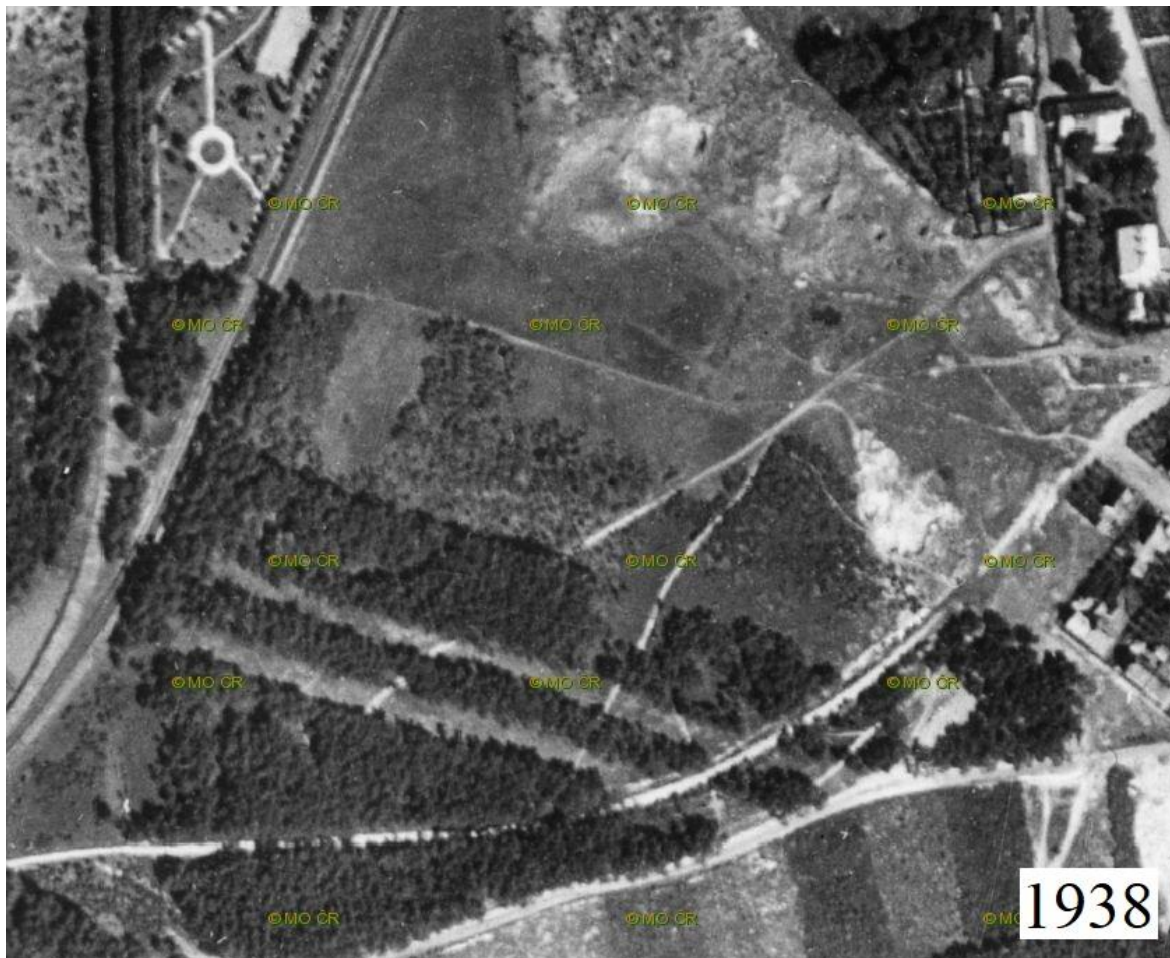
¹⁰⁰ 1946 zdroj: Letecký měřický snímek [online] Dostupné z [www: http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1946.PLZE71.09783&minX=-821052.572982&minY=-1064819.87877&maxX=-818620.00211&maxY=-1062387.30781&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1946/PLZE](http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1946.PLZE71.09783&minX=-821052.572982&minY=-1064819.87877&maxX=-818620.00211&maxY=-1062387.30781&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1946/PLZE). [Cit. 2018-01-28].

Příloha č. 3

Letecký snímek tábora z roku 1946 s popsanými budovami¹⁰¹

¹⁰¹ 1946 zdroj: Letecký měřický snímek [online] Dostupné z http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1946.PLZE71.09783&minX=-821052.572982&minY=-1064819.87877&maxX=-818620.00211&maxY=-1062387.30781&image_dir=f:/wwwdata/lms/WMSA08/1946/PLZE. [Cit. 2018-01-28].

Příloha č. 4 Postupný vývoj místa, na kterém stálo IS Třemošná¹⁰²

¹⁰² 1938 zdroj: Letecký měřický snímek [online] Dostupné z [www: http://lms.cuzk.cz/lms/WMSA08/1938/PLZE/WMSA08.1938.PLZE82.08510_index.html](http://lms.cuzk.cz/lms/WMSA08/1938/PLZE/WMSA08.1938.PLZE82.08510_index.html). [Cit. 2018-01-28].

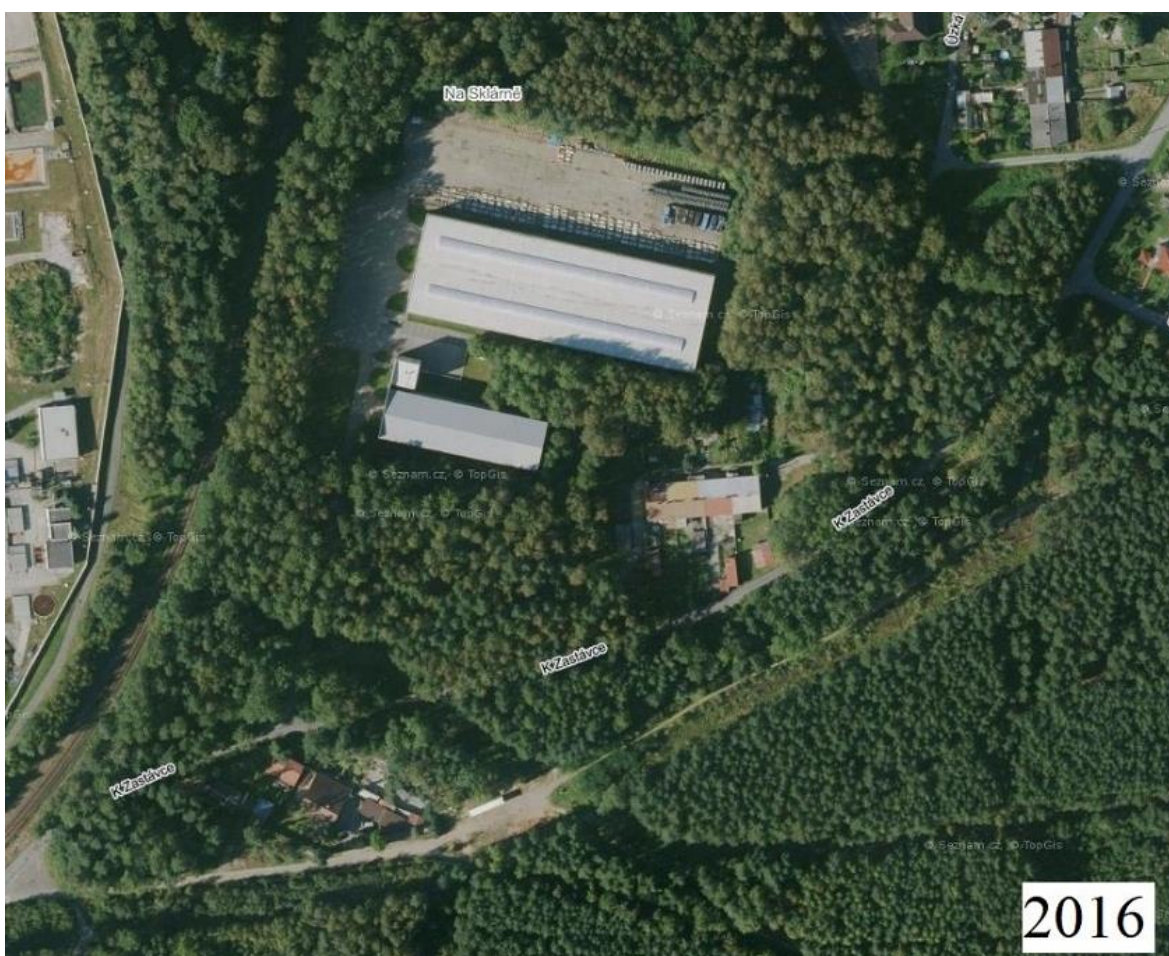
1946 zdroj: Letecký měřický snímek [online] Dostupné z [www: http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1946.PLZE71.09783&minX=-821052.572982&minY=-1064819.87877&maxX=-818620.00211&maxY=-1062387.30781&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1946/PLZE](http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1946.PLZE71.09783&minX=-821052.572982&minY=-1064819.87877&maxX=-818620.00211&maxY=-1062387.30781&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1946/PLZE). [Cit. 2018-01-28].

1956 zdroj: Národní inventarizace kontaminovaných míst [online] Dostupné z [www: https://kontaminace.cenia.cz/](https://kontaminace.cenia.cz/). [Cit. 2018-01-28].

1963 zdroj: Letecký měřický snímek [online] Dostupné z [www: http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1963.PLZE71.02023&minX=-820260.643978&minY=-1064234.57907&maxX=-817800.6768&maxY=-1061774.6119&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1963/PLZE](http://lms.cuzk.cz/lms/LMS_wms_02.html?mapfile=WMSA08.1963.PLZE71.02023&minX=-820260.643978&minY=-1064234.57907&maxX=-817800.6768&maxY=-1061774.6119&image_dir=f:/wwwwdata/lms/WMSA08/1963/PLZE). [Cit. 2018-01-28].

2016 zdroj: mapy.cz [online] Dostupné z [www: https://mapy.cz/zakladni?x=13.4017243&y=49.8072951&z=18&base=ophoto](https://mapy.cz/zakladni?x=13.4017243&y=49.8072951&z=18&base=ophoto). [Cit. 2018-01-28].

Příloha č. 5

Studna zbudovaná správou tábora¹⁰³

---

¹⁰³ Foto autor.

Příloha č.6

Dva zděné zachované baráky správní budova a nemocnice¹⁰⁴

¹⁰⁴ Foto autor.

Příloha č. 7

Terénní stopy po základech dřevěných baráků¹⁰⁵

---

¹⁰⁵ Foto autor.